Aegyptica ofte Aegyptische tragoedie van M. Anthonius en Cleopatra

Guilliam van Nieuwelandt

bron
Guilliam van Nieuwelandt, *Aegyptica ofte Aegyptische tragoedie van M. Anthonius en Cleopatra*.
Guilliam van Tongheren, Antwerpen 1624

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/nieu001aegy01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

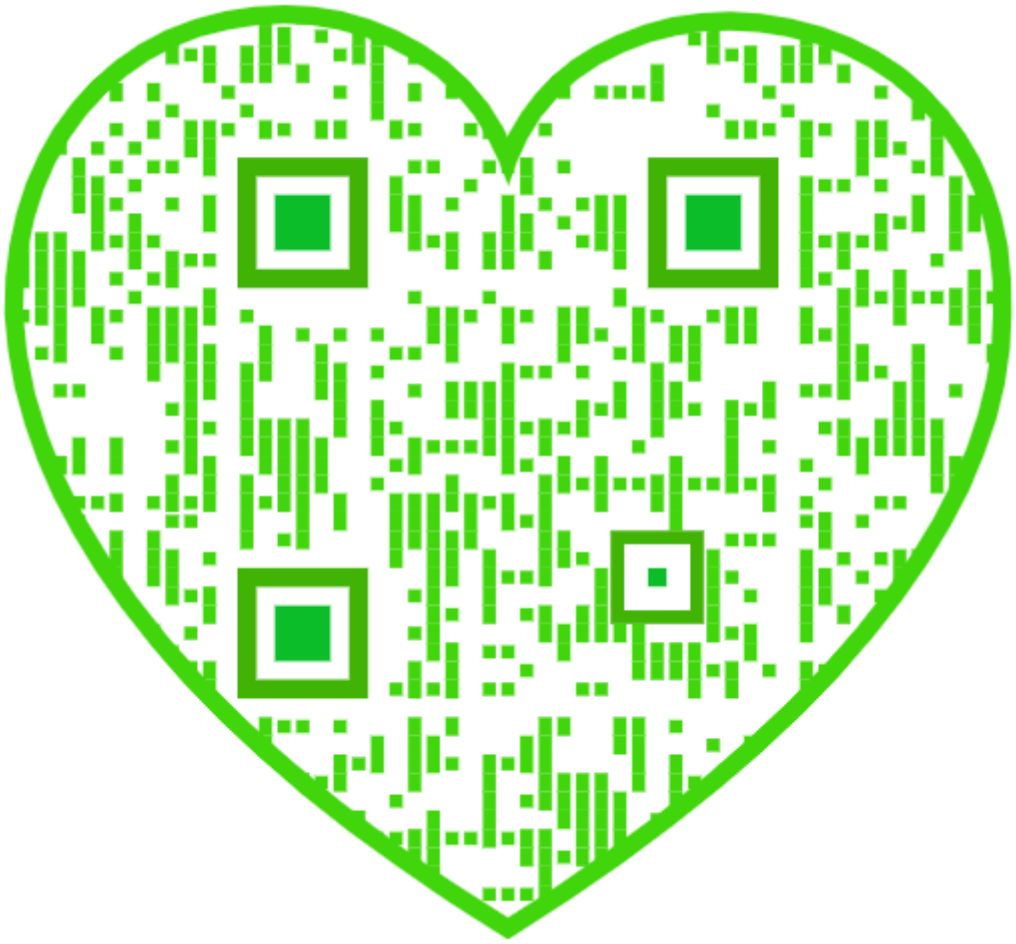

Den wysen, voorsienighen, ende seer achtbaeren Heer Gillis Fabri, Griffier der vermaerde Coop-stadt Antvverpen, ende Prince van de Const-rijcke Gulde van S. Lvcas, diemen noemt de Violieren. *Wenscht* Gvil. van Nievwelandt *Saligheydt.*

VEEL Heydensche Poëten, siende de verdoruentheydt des menschen, en vonden gheenen naerderen wegh, om de selue tot een goet, deughdigh, ende natuerlijck leuen te brenghen, dan door eenighe versierde Fabulen, ofte Poëtische ghedichten: maer insonderheydt door haere Comoedien en*de* Tragoedien, als in *Plauto, Terentio, Seneca,* ende andere ghenoeghsaem is te mercken, die

alle menschelijcke ghebreken leuendigh op het Toneel brachten voor d'ooghen van haere Gemeynte, op dat vele lieden dit siende, haer daer voor souden moghen wachten. *Horatius* in sijne IV. *Satyra* seydt, dat *Eupolis, Cratinus* ende *Aristophanes* seer vrijmoedelijcken alles in haere Comoedien bestraften, 'twelck haerlieden niet qualijck en wert afghenomen, omdat sy door sprekende letteren, ende vercierde Personagien, de menschen ghetemt ende ghezedight hebben.

Ick van ghelijcken (die my selue de minste kenne van alle Poëten van onsen tijdt) hebbe dese mijne Tragoedie op het Toneel ghebracht, niet om iemandt daer in te beschelden: maer om eenige misbruycken ende ghebreken van onse natuere te verthoonen. Niet twijffelende ofte sommighe aenschouwers, siende soo droeuen onderganck van soo groote Personagien, die haer eyghen verderff hebben veroorsaeckt, sullen in haer seluen ghevoelen eenigh beweghen, om haer tot alle deughden te voeghen. D'oude Schrijuers, merckende dat vele van haere boecken inde Librarijen ofte Boeckwinckels werden gheleyt, sonder veel ghelesen te werden, vonden goet haere wercken in Theatro te verthoo-

nen, (eer sy de selue lieten in het openbaer comen) met eenighe vercierde Personagien, op dat sy d'ooghen soo wel als het ghehoor souden moghen verlustighen, om naer *Horatij* meenighe het profijt met vreughden te leeren. Dit hebb' ick van ghelijcken ghedaen, om vele ghemeyne lieden (die lieuer eenighe vermaeckelijcke tijdt-cortinghen hebben, als met boecken in haere handen te sitten) het ghesicht, beneffens het gehoor te vermaecken. *Isocrates* meynt dat daer dry saecken zijn die de menschen tot arbeyd' verwecken, te weten, Nature, Gheleertheydt, ende Ghebruyck. *Cicero* in sijne boecken *De Officijs* seydt; Daer zijn verscheyden natueren die niet om verachten en zijn, waer van een yghelijcken de sijne behoort naer te comen, soo verre die niet onbetamelijcken, maer natuerlijcken zijn, op dat de bequaemheydt die wy soecken, te lichter mach gheuonden ende onderhouden werden. Wilt daerom dat wy soo handelen, dat wy niet met allen en bestaen teghen de ghemeyne natuere, dat is, teghen de redelijckheydt: maer dat wy die onderhouden, ende doen 'tghene daer wy elck van natuere meest toe gheneghen zijn, in sulcker voegen dat wy onse ge-

negentheydt volghen, ende ons voornemen naer de gaue van onse natuere strecken.

Dese reden bethoont ghenoech dat een yder sijnen aert in hem seluen behoore t'ouerlegghen waer toe hy gheneghen is, om hem daer naer te schicken; want soo den voornoemden *Cicero* seydt, moet yder een strengh rechter tusschen sijn ghebreken ende deughden wesen, op dat wy niet minder en zijn in het verkiesen van ons seluen, als in het verkiesen van de persoonen die wy de rollen laeten spelen, waer in wy alle vlijdt doen, om de heerlijckste rollen de bequaemste te geuen, ende niemant by gunste daer toe en ghebruycken, dan die de bequaemste wert beuonden.

Dit dan aenmerckende, en hebb' ick mijnen aert ende natuere niet verder willen uyt-strecken dan tot de paelen van haere bequaemheydt, dat is, tot de loffelijcke conste der *Poësie*, daer ick van joncks aen toe gheneghen ben gheweest, niet door den wegh van eenige studie, maer door mijn aengheboren natuere; hebbe der haluen dese mijne *AEgyptische Tragoedie* ofte AEGYPTICA beschreuen, om die V.E. op te draghen, als aen eenen rechten *Maecenas* van onsen tijdt. Onder andere

redenen die ick mijnen verliefden *Anthonius* doen segghen, zijn dese:

Waert dat ghy niet en waert tot mijn gheluck gheboren,
Soo waer ick niet soo gansch tot u gheluck verloren.

Dit segh ick van ghelijck, Waer't dat dit mijn geringhe werck (door V.E. ende andere regeerders van de loffelijcke Gulde van de *Violiere*) den luyster niet en hadde ghecreghen, door den vlijdt die sy in het uyt-voeren hebben bethoont, waer door het tot mijn gheluck weder herboren scheen te wesen, soo waer alle de moyte die ick in het beschrijuen hebbe gedaen, by naer tot mijn ongheluck verloren geweest; verhope dat my mijnen arbeyd' van V.E. ende van den verstandigen niet qualijck afghenomen en sal worden, alsoo het my ghenoech is, dat ick niet vele menschen: maer den verstandighen mach behaghen.

Bidde den Alderhooghsten, dat hy V.E. en*de* uwe naercomelingen in deucht, eer, maticheydt, en*de* verstant, *Fabijs,* en*de Fabritijs* wil gelijck maecke*n*, op dat het vermaert geslachte *Fabioru*m, dat door oudtheyt des tijdts soo vergaen is, in u wedercomme schijne te verrijsen, ende soo *Fabius Maximus* den schilt der *Romeynen* werdt ghenoemt, V.E. met recht

den schilt ende voorstander van de Gulde mach genoemt werden. In maticheydt als *Gaius Fabritius,* die riicker ende grooter was door dese deughden als *Pyrrhus* in gheschencken. In rechtveerdicheydt als den seluen, op dat wy alle met *Phyrrho* mogen segghen: Dat is dien *Fabri*, die veel minder van den rechten weghe, dan de sonne van haeren loop mach ghekeert werden. In u Grieffierschap, ende Prinsch-dom als *Fabius* in sijn *Dictatura.* Eyndelijck in alle 'tghene dat ons ghemeyne, nut, dienstelijck, ende noot-wendelijck mach beuonden worden. Den geuer van de*n* AL, geue V.E. ende alle andere regeerders ende voorstanders van de *Violiere* gheluck ende lanck leuen, in Antwerpen den eersten Meij. Anno 1624.

In Gvilielmi Nievlandi Antverp. Cleopatram Antverpiae exhibitam coram dvce croiaco, CI□. I□C. XXIV. III. Maij.

CLEIOPATRAE *insanos astus, funebria fata*
Magnifico celebrat versu graditurque cothurno
Gloria, NIEVLANDVS, *Belgarum haud infima Vatum.*
Maiestas SENECAE, NASONIS acumina, MARTI-
ALIS *deliciae,* PLAVTIQVE *salesque iocique,*
PROPERTI *Veneres, & casti Musa* MARONIS
Vno in NIEVLANDO *radiant. Iam* BELGICA *nostra*
Nil Latio cedat. NIEVLANDIVS *hoc mihi firmat.*
Phoebe fane, nouus ingreditur tua templa Sacerdos:
Iam citharam, iam plectra para, laurique corollas.

FRANCISCVS SWEERTIVS Antuerp. Amico opt. ponebat.

Epigramma.

D*Vm comptis* Hominem *cecinisti versibus aptum,*
BELGICA *Te coepit dicere* Virgilium:
Cùm verò Tragicis *plangit Tua Musa* Theatris,
Tu NIEVWLANDE *nouus diceris* Euripides.

IOANNES CROES Goidsenhouius ciuis Antuerp.

Novo sophocli Gvilielmo Nievwelandt antiqvae tragoediae novo avctori.

BELGICA *magniloquos nuper stupefacta cothurnos*
Atque Sophocle â haec carmina digna manu:
Sic mihi, ait, prodes cùm quae spectanda dedisti,
Haec curas, vates pulchra legenda dare.
Sic mortens Regina tuae dat viuere famae,
Surgere & immensam, cùm cadit ipsa, facit.

IACOBVS I.F.I.N. ROELANS Antuerp.

Tot Eer van Nieuwelandt, Const-reden-rijck befaemt, Op sijn Tragoedie, AEgyptica *ghenaemt.*

Sonet.

IST soo dat *Orpheus* oyt *Plutonem* heeft bewoghen,
Door sijn *Poëtsch* ghesangh en Snaer-vleyend' gheluyt,
Dat hy hem volghen liet *Euridicem* sijn bruyt,
Om weer met Sterf'lijckheydt te werden ouer-toghen.

VVat is hier min gheschiet? voorwaer, meer is't vermoghen
Van dit *Hervys* ghedicht; het welck door sijn viertuyt,
Niet eenen *Gheest* (maer veel) ruckt van *Elisi* uyt,
Om tooghen op't Toneel, wat sy hebben gheploghen.

Siet hier *Cleopatram*, wat eynde sy verkiest,
Anthonium, die 't Rijck, leuen, en Eer verliest,
VVaer door dat *Caesar* comt de *Monarchi* te b'eruen.

Ons leerende, wat loon de dwase *Liefde* gheeft,
Als mede, dat de Deucht, in't lest *Victori* heeft,
VVant t'quaet vergaet, met smaet, maer Deucht, sal vreucht verweruen.

De Deucht gaet sonder vrees.

Aen Gvill. van Nievwelandt. Op het uyt-gheuen van sijne Cleopatra.

WAT thoont ons *Nieuwelandt*, de Fabel voor het oogh'
Van die vermaerde Lier van *Orpheus* hooch verheuen,
Die met sijn snaren-spel de hel soo seer bewoogh',
Dat hy sijn lieue vrouw we'er brenghen mocht in't leuen?
Is't anders dan ghy ons bethoont hebt inde daet,
Dat met een cloeck bestaen en met een vroet vermeten,
Alleen den menschen gheest de doodt te bouen-gaet,
Ons soo voorhoudende den aert van goe *Poëten?*
Alleen is't den *Poët* die dit op aerd' vermach,
De menschen vander doodt we'erom te doen verrijsen,
En dat door sijne schrift. Soo brenghde voor den dach
De schoon *Cleopatram*, waer in ghy zijt te prijsen.
Ghy brenght *Cleopatram*, en doet voor ooghen sien,
Dat dese Coninginn' u dunckt te vroech ghestoruen:
Daer by bethoont ghy oock, dat u de doodt moet vlien,
Als ghy haer op een-nieuw het leuen hebt verworuen:
Doch niet tot haer ghenucht: maer op dat door de min,
Die sy end' haeren pol *Anthonius* bedreuen,
De teere jonghe jeucht hun spieghelen daer in,
T'self eerst verthoonende, nu in druck doende leuen.
Het leeft nu inden druck dat ghy ons hebt verthoont,
Om ons van dwaese pracht en liefde te ghenesen.
Ghy moet dan met Laurier het voorhooft zijn ghecroont,
Om dat ghy't (eens verthoont) ons nu voort-aen doet lesen.
Vaert wel dan groot *Poët*, uw' lof moet zijn te deegh'
Als ghy tot eeuwich spoor het drucken hebt vercoren.
Siet wat u *Orpheus* leert, die wel zijn vrouw vercreegh,
Maer soo haest hy haer sach, soo haest oock heeft verloren.

L. BROOMAN.

Aen Gvilliam van Nievwelandt. Ouer sijn Reden-rijcke Tragoedie Cleopatra.

E*ens als* Neptuen, Vulcaren, *en* Pallas *wedden t'saemen,*
Wie door het fraeytste werck de ander sou' beschaemen;
Soo rechte Pallas *eerst een marmoren Ghebouw,*
Neptunus *eenen Stier van aerdt heel wreedt en schouw:*
Maer Vulcaen *heeft den Mensch ghemaeckt naer 't beeldt der Goden,*
Daer by ghevoeght 'tverstandt: doch niet en is ontvloden
Des Rechters quade tongh, door laster-liefd' beroert.
Het Huysen dochte niet: want 't kost niet zijn vervoert.
Den Stier wierdt oock ghelaeckt, om dat sijn hoornen stonden
Ter zijden, en niet recht in't voorhooft, om te wonden.
Alleen wist hy dit quaedt te segghen van den Mensch,
Dat hy niet sien en cost sijn hert, en sin, naer wensch.
En dat men daerom moest voor't hert een venster slaghen,
Eer hem dit hemelsch werck sou eenighsins behaghen:
Maer hy is heel verdoolt; men siet in Nieuwelandt
Sijn hert, sijn gheest, sijn sin, en goddelijck verstandt,
Dan soo door sijn begheert de questi is gheresen,
Soo sal CLEOPATRA *hier dan de venster wesen.*

WIL NAER MACHT

Anag.

Selon que scaurai.

Stances ter eeren Gvilliam van Nievwelandt.

IST u noch niet ghenoegh soo constigh uyt te belden
De daden met penceel van soo veel cloecke helden?
Moet ghy met u verstandt en edel soet ghedicht,
Het *Antwerpsch* schoon Toneel den roem der *Violieren*
Tot uwen grooten lof soo heerelijck vercieren,
Nu ghy den hooghen pracht van *Roomen* brenght in't licht?

VVast u noch niet ghenoegh dat wy door v verstonden,
VVar in d'oncuysche min all' valscheydt is beuonden,
En hoe sy van den mensch 't verstandt en reden rooft?
Daer sulcken quaedt uyt spruyt, soo schroomelijck om hooren,
Dat kinders haere moer soo schandigh doen vermooren,
Midts dat den minnaer saen de loghentael ghelooft.

VVast u noch niet ghenoegh dat wy soo constigh wisten.
Het yselijck misbruyck van moorden ende twisten,
Van *Nero* den tyran? die hem noyt heeft gheschroomt
Te storten vrienden bloedt, te roouen, noch te branden,
In't coelen van sijn hitt', in't wasschen van sijn handen,
Als hy maer inden slaep het minste had' ghedroomt.

Die faem moest oock door u de wereldt ouer vlieghen,
Hoe hem den boosen mensch comt dickwils te bedrieghen,
Die Godts ghebodt veracht, en op sijn cracht betrouwt,
Hy vindt hem dan op't lest verlaeten van sijn vrinden,
Niet wetende waer hy gherustheydt sal in vinden,
Ghebruyckt sijn eyghen sweert, 'twelck hy in't lichaem douwt.

VVy weeten oock door u, all' ons ellendigheden,
Die ghy bevestight hebt met soo veel wijse reden.
VVy weeten oock door u, dat 'swereldts schoonen Niet,

All' d'ydelheydt en pracht, als asschen sal verdwijnen,
Die soo bedrieghelijck in onse ooghen schijnen,
  En dat de doodt alleen is d'eyndt van ons verdriet.

Ghy wordt nu alle dagh Poëtelijcksten schilder
In dese soete const gheleerder ende milder;
  Ghy brenght tevoorschijn nu de daedt van *Marc Anthoon,*
Die met sijn trots ghemoet verbreyden wilt sijn paelen,
En *Cleopatrae* val: want siet, *Die climt moet daelen*,
'T welck wel ghebleken heeft aen *Phoebi* eyghen soon.

Die climt moet daelen.
  Nicolaes vander Grootendaele.

Ter eeren Gvilliam van Nievwelandt Op sijne Cleopatra.

C*Onstrijcken goeden vriendt, ghy* Phoenix *in het dichten,*
Hoe salmen tot u eer nu groene cranssen vlichten?
  Men pluckt nu ouer al de soete Violier,
  Die nu ghebonden wordt met tacken van Laurier.
Den soeten reuck van d'een, de groenicheydt van d'ander,
Die comen op u hooft, ghevlochten in malcander.
  Dicht nu de Violier*, versoet de bitterheydt,*
  Die inden Lauwerier *altijdt verborghen leyt.*
'Tis een seer oudt ghebruyck, om't suer en soet te thoonen,
Des dichters hooft altijdt met Lauwerier *te croonen.*
  De soetigheydt des reucks tot proeuen ons verweckt,
  Maer proeuende den smaeck vol bitterheden steckt.
Soo ist met dichten oock, die proeft sijn soeticheden:
Maer 't eynde meestendeel die smaeckt vol bitterheden.

Waer met wordt hy gheloont, al doet hy 't sonder dwanck?
Sijn const die wordt beschimpt, veracht voor sijnen danck:
Maer nu dees edel const crijght door u sulcken voordeel,
Men singht nu haeren lof voortaen met beter oordeel.
Apollo *is u met, gheen blom gheuonden wordt,*
Daer hy sijn milde cracht soo seer heeft inghestort.
Dat is de Violier, *soo crachtigh in haer wercken:*
Want haeren soeten geur een treurigh hert can stercken.
Besiet de schoone blom die Phoebus *nu bedauwt,*
Oft haer coleur en cracht niet is ghelijck het goudt.
Van seluen comt sy voort, sy wast op hooghe mueren,
Oft anders haer ghewas en can niet blijuen dueren.
Een yder is belust door schoonigheydt en reuck,
Al waer hy can oft magh, de tacken doen afbreuck.
Sy slacht u edel const, u const die slacht de blomen:
Sy wilt niet zijn ghesaeyt, sy wilt van seluer comen.
In steenen comt sy voort op mueren ongheplant,
Soo comt dees edel const in onghebouwt verstandt.
Hy is seer veer verdoolt, die dese const wilt saeyen,
En grooten arbeydt doen, eer hy sal vruchten maeyen.
Daerom wordt dese const van veele soo veracht,
En meestendeel van die met arbeydt daer toe tracht.
Als ymandt die vercrijght, het dunckt veel esels wonder,
Sy spouwen op die const veel blixem ende donder.
Daerom ist een manier, met Lauwer *constigh 'thooft*
Te croonen, want sijn cracht des donders cracht verdooft.
Voor u groot constenaer sal gheen Lauw'rier *ghebreken:*
Want uwen grooten lof en is niet uyt te spreken:
Men sal de Violier *nu eeren breedt en wijdt,*
En in den Lauwerier *nu maecken* Dieren tijdt.

Francoys Diertijdts.

Ter eeren Gvilliam van Nievwelandt. Op sijn AEgyptische Tragoedie van M. Anthonivs en Cleopatra.

GHelijck den soeten dauw valt in't gheploeghde landt,
Voeght het oock van ghelijck den *Violieren* plant,
In't groeyen door den lof van desen *Poët* cierigh,
Laet ons dan desen vriendt maecken het hooft *Laurierigh:*
Ionstigh looft hem, ghelijck ghy eel *Poëten* soet,
Eert hem soo dat behoort, in eer uw' vlijtte doet.
Liefd' lustelijck aensiet d'*AEgyptische Tragoedie*:
Met lust wel daer op let, en slacht de nutte bie,
Om daer uyt met verstandt te trecken nutte leer
Van het verand'ren groot van desen Prins en Heer.
Aensiet wat *Wanhoop* baert, en 't ydel *Dwaes beminnen,*
Niet dan den vuylen *Nijdt* berooft ons hert en sinnen,
Nu ist, dat blinde Wicht soo heeft dit groot ghewelt
In dees Monarchen groot, en oock ter aerden velt.
Eer, Reden, ende *Deught,* vertreden met de voeten,
Vermaeckt u in de deught, die u vry sal ontmoeten.
Wanneer ghy haer ontfanght naer sijn vermaen en leer,
En gaen de weghen in van maetigheydt en eer.
Leert dan van't NIEWELANDT tot uwer eeren maeyen,
Als van een vruchtbaer aerd', dat hy heeft willen saeyen
Nieuw' vruchten rijp en goet, die wijsen tot de deught,
Tot eer van sijnen roem, en tot ons alder vreught.

Al doende (men) leert
VIOLIER
I.V. Mael.

Op het Treur-eyndigh Spel van M. Anthonivs en Cleopatra door Gvilliam van Nievwelandt.

WAT *ruyst ghy* Windtgodt *noch in het blaugoluigh schuymen?*
En wilt ghy Thetis *schoot met* Boreas *niet ruymen?*
Gheeft Galathea *plaets, brenght* Amphitrite *voort,*
Datmen de Tritons *stem een wijle tijdts niet hoort.*
Ghy Scylla *zijt wat stil met al u slib'righ wassen,*
Charybdis *houdt oock op met u hol-ronckigh bassen.*
Sirenen *swijght nu doch met uwen ouden clanck;*
Comt sit hier ne'er in't sant, en hoort den nieuwen sanck:
Den nieuwen sanck met lust, die ons hier wordt ghesonghen,
Hoe dat de lichte min de crachten heeft ghedwonghen
Eens moedighen Romeyns, *die om een schoone vrouw*
Sijn eyghen landt en volck ded' ouer-groot ontrouw.
Comt al die liefdigh hoort, Veldt, Bos, en Bergh-goddinnen,
Comt al die const en vlijt met eer, en lust beminnen.
Nu Calliope *singht, singht eens mans hooghen lof,*
Singht met berucht gheclanck, g'hebt nu tot singhen stof:
Singht eer die ons met const seer aerdigh heeft her-schreuen,
Hoe den strijdtbaren heldt door liefde wordt ghedreuen
Van sijn Cleopatra, *d'*AEgyptsche *Coninghinn',*
Die hem gansch ouerwon door wel beleyde minn'.
Welck hoogh-befaemde daet men altijdt sal ghedencken:
Want die wat wonders doet, die wilt ghy Musa *schencken*

Onsterffelijcken lof: soo oock ons NIEVWELANDT
Brenght wonder aen den dagh door goet en rijp verstandt,
Waer door hem elck bemindt, die tot const is gheneghen,
Want die met const verkeert, heeft eer wel const vercreghen.
Oock houd' ick wel voorwaer, datmen met rechte spreckt,
Dat 't een verstandigh hert het ander naer hem treckt.
Maer g'lijck de hitt' des viers niet vochtighs kan ghelijden,
Soo sietmen't dom verstandt van het scherpsinnigh scheyden.
Door domheydt wordt veracht en schimperlijck ghelaeckt
Het alderbeste werck, hoe fraey 't oock is ghemaeckt.

I. Wouters.

'TVERANDERT HAEST.

Sonet.

DEN mensch is niet sich self geboren, soomen vindt
Beschreuen by den gheen, die van elck wordt beleden
Te wesen Prins en hooft vande welsprekentheden;
Maer dat hy aen sijn landt en sijn Ghemeente dient.
Dees reden gheeft ghy plaets, wanneer ghy onderwindt
Door uwes *Musa* sangh dees onslandts quaede seden
Te dwinghen met den breyl van de deughd'lijcke reden,
Waer toe hem dit u boeck tot een ghetuygh verbindt.
Want hier in vinden wy den raedtsman tot het raeden,
Den stouten als een spoor, tot cloeckmoedighe daeden,
Wy vinden d'eer des deughts, en oock des boosheydts val,
Elck leert die minder zijn in voorspoedt niet verachten,
Noch oock in teghenspoedt verliesen sijne crachten:
Maer dat in beyds bereydt hy wel DIENT VWEN AL.

Hoop voedt den Arbeydt.
VIOLIER.

Sonet.

POESIS *vruchtbaer saet* Rhetorica *comt vieren,*
'Tgheen sy met moeyt had' verspreydt in't Nieuwelandt;
En groeyt we'er door de vocht van't reden-rijck verstandt,
Niet als verdorde loof: maer groene Lauwerieren.

Naer wensch heeft Phoebus *nu onder de* Violieren,
Den nieuw-gheschoten ranck tot haeren lof gheplant;
En ons tot hem verplicht met eerbiedighen bandt,
Dat hy ons Camer comt met sijne const vercieren.

Lof zy u Nieuwelandt *van't spel* AEgyptica,
Marco Anthonio*, en van* Cleopatra.
'Tgheen wy tot uwe eer, met yver cloeck uyt-voeren.

Lof g'lauwerden Poët, *lof verdient uwen naem:*
Lof 'twerck 'tgheen wordt verbreydt, door tonghen van de Faem,
Die vlieght soo langh den tijdt sijn vleughels sal verroeren.

Hope versterckt.
H. de Pooter.
VIOLIER.

Epigramma.

IN spijt des tijdts sal *Cleopatra* leuen:
Al scheen sy doodt, sy leeft doch soo sy plagh;
Nu NIEVWELANDT haer we'er brenght voor den dagh
Met haere min soo heerelijck beschreuen.

Gillis Coygnet.

Ode ter eeren Gvilliam van Nievwelandt. Op sijn treur-endigh Spel van *Marcus Anthonius en Cleopatra.* Eerst verthoont *Alsmen schreef sestien-hondert twintich en viere, Den eersten in Maye deur de Violiere.* Binnen Antwerpen.

N*Aer dien* Gulielmi *grooten heest,*
Veel meer beweght' als Orpheus *eest*
Tot Godes eer' en groote saken:
Soo comt dan all' wat const bemindt,
Dat ghy met my den lof begindt
Om sijnen naeme groot te maken.

Zephyrus *comt wel-riekend' uyt,*
Ghy voghelkens gheeft soet gheluyt:
Ghy dierkens wilt u al verblijden,
Nemt u vermaeck in't Nieuwelandt
Daer nu natuer haer const in plant
Meer als voor hem in gulde tijden.

Ghy Nymphkens *comt dient* uwen Al,
En oock ghy Musen *na gheual,*
Wilt hem Poësis *croone gheuen,*
*Die van d'*AEgyptsche *Coninginn',*
En Marc Anthoni *dwase minn'*
Soo schoonen treurspel heeft herschreuen.

'T constich gheslacht sal dijnen naem
Vermelden deur de snelle faem,
En u voor const met jonst begroeten:
Maer soo 't ghebreckt my aende daet
Soo bid' ick nemet niet in't quaet
Dat u het willen comt ontmoeten.

Ick wensche dat ghy t'alder tijdt
Voor Midas *oordeel wort bevrijdt,*
En dat met vreucht in al u leuen
V' hooghe Musa leeft in rust,
En haer vermaeck met nieuwen lust
In Pegasi *riuier verheuen.*

Naiadon *schoudt de bosschen dicht,*
Comt dat ghy nieuwe cransen vlicht;
Ick schenck daer toe schoon Violieren:
Dienter noch iet pluckt ghy de rest,
Haelt Daphne *t'saem, het dunckt my best,*
Om Nieuwelandt *sijn hooft te cieren.*

Leeft in rust.
Violiere.

Cort begryp.

MARCVS ANTHONIVS doortrocken hebbende de landen van *Asia*, werdt soo ghevanghen door de uyt-ghenomen schoonheydt van *Cleopatra,* Coninginne van *AEgypten*, (doen sy hem in Conincklijcke pracht in *Celicien* quam ontmoeten,) dat hy, sonder sorghe te draghen voor de *Roomsche* saecken, noch om de oorloghen teghen de *Parthen,* die hy op den hals hadde, hem door haer liet leyden in *Alexandrien.* Alwaer hy langhen tijdt heeft doorghebracht met alderhande genuchten, ende tijdt-cortinghe, ende hoe wel hy (naer de doodt van sijn eerste huysvrouwe *Fuluia*) getrouwt hadde *Octauia*, suster van den jonghen *Caesar*, die schoon, deuchdich, ende om verwond'ren geestich was. Niet te-min de liefde van dese Coninginne had hem soo verwonnen, dat hy hem van haer niet en conde ghetrecken. VVaeruyt *Caesar* oorsaecke nam, het oorloghe tegen hem te voeren. Den eersten strijdt die sy te samen hadden, was by het hooft van *Actium*, alwaer *Anthonius* sijn strijdende heyr schandelijcken verliet, om *Cleopatram* te volghen, die met sestich schepen die by haer waeren uyt den slach vluchte. Sijn heyr van haeren Velt-ouersten verlaten wesende, werdt naer eenighen wederstant ouerwonnen, ende het meesten deel ghedwonghen haer seluen den verwinder ouer te geuen. Naer dese nederlaghe vertrocken sy haer in *Alexandrien*, daer hem *Caesar* met sijn victorieus heyr vervolghde, ende legerde hem in de Runbaene, dicht onder de vesten van de stadt. *Anthonius* soo belegert wesende, dede eenighe uyt-vallen: maer in het leste siende dat hy van sijn eyghen volck werdt verlaeten, die haer alle daghen aen *Caesar* ouergauen, creegh achterdencken op *Cleopatra,* dat sy met *Caesar* eenigh verstandt hadde, om hem te verderuen, ende als hy verdoruen waere, middel mochte vinden om voor haer seluen eenich goet verdragh te maecken. VVaerom sy vreesende sijn gramschap en de wanhope, haer seluen met haere vrouwen vertrack in haere grauen, die sy seer costelijcken hadde doen bouwen: ende liet hem verstaen dat sy haer seluen hadde doen steruen. dat hy seer lichtelijck gheloofde. Hy verwonnen zijnde van twijffelmoedicheydt, beual aen *Eros* sijnen ghetrouwsten dienaer, dat hy hem soude doorsteken: maer *Eros* het svveert nemende

door-stack sy-seluen, alsoo dat hy doodt voor sijns Meesters voeten neder viel. *Anthonius* dit siende, track het sweert uyt des dienaers lichaem, ende stack het in sijnen buyck. Maer alsoo de wonde, al hoe wel sy doodelijcken was, hem niet terstont en dede steruen, creegh tijdinghe dat *Cleopatra* noch leefde; waer door hy beual dat sy hem by haer soude draghen: maer alsoo sy de poorten van de grauen niet en wilde openen, liet eenighe coorden, ende ketenen af door de vensters, waer mede sy hem half doodt zijnde (met hulp van haere vrouwen) optrock, Daer hy op een bedde gheleyt zijnde, naer eenighe beclaginghe sterft. *Dercetaus* een van sijn dienaers 'tsweert verborghen hebbende, daer hy hem mede doorsteken hadde, bracht het tot *Caesar*, die sijn ongeluck beclaeghde. *Caesar* vreesende, dat *Cleopatra*, die onverduldich was, haer selue mochte dooden, ende dan haer, met alle den schat in de grauen verbranden, sendt *Proculeium* om haer te vanghen: die haer verraste, ter wijlen *Gallus* met haer van buyten de Poorte was sprekende. *Caesar* verstaen hebbende dat sy door dese ghevanckenisse seer mismoedich was, ginck haer seluer besoecken, ende gaf haer goede hope, meynende haer wel bedroghen te hebben: maer sy haer op sijne schoone woorden niet betrouwende, ende verwitticht zijnde door *Cornelium Dolabellam* (die haer geerne getroudt hadde) dat *Caesar* haer voor henen door *Syrien* naer Roomen meynde te senden, om haer in Triumphe te voeren, dede haer seluen door den beet van de slanghe *Aspis* steruen.

Personagien.

AEGYPTSCHE.

Prologus.
M. Anthonius.
Lucillus.
Niger.
Cleopatra.
Canidius.
Iras, en Charmion.
Anthoniado.
Hopman.
Dercetaeus.
Aristocrates.
Ostrobas.
Vier gheuanghenen.
Euphronius.
Eros.
Diomedes.
Landt-man.
Seleucus.

ROOMSCHE.

C. Augustus.
M. Agrippa.
Titus, en Plancus.
Caluisius.
Thyreus.
Proculeius.
Gallus.
Demon.
Charon.
Choor van twee Herderinnen.
Choor van twee Egyptsche soldaten.
Choor van twee soldaten van Caesar.
Choor van Poësis en Violier.

Verthooninghen.

d'Eerste, Daer *Wanhoop, nijdt, en dwaes beminnen, Reden, deught, en eer verwinnen.*
Tweede, *Daer Anthonius Cleopatram ontfanght.*
Derde, *Daer hy verwonnen zijnde van liefde met haer gaet.*

Prologvs.

DEN borgherlijcken crijgh van twee Romeynsche helden,
Onborgerlijck gevoert in *Caesars* groot geslacht:
En hoe d'oncuysche min *Anthoni* t'onderbracht
Sal worden hier verthoont als in d'*AEgyptsche* velden:
Oock hoe *Cleopatra* die weerdigh is te schelden,
Door wanhoop wert vervoert in haer verwaent ghedacht,
Waer door sy in het lest haer selfs om't leuen bracht
Door een vermaerde doodt, soo ons veel schrijuers melden.
Daerom soo bidden wy ghy Heeren hier versaemt,
Dat ghy ons Treurigh spel *AEgyptica* ghenaemt,
Tot uwer eer ghemaeckt, met stilheydt wilt aenhooren.
En lastert niet te licht: maer oordeelt sonder haet,
Slacht meer de nutte bie, als snoode spinnen quaet.
Soo sullen wy met danck, u dancken naer behooren.

Eerste deel.

Eerste Vyt-komen.

M. Antonius, Lucillus, Niger.

WIEleeft op d'aerd' als ick, die in sijn ziele lijdt
Soo wel ghewenste pijn, soo aenghenaemen strijdt?
Ick ben als sonder my, mijn hert, mijn ziel, mijn leue*n*,
Wordt meer door reden niet: maer door de min ghedreuen.

Mijn cloeck, mijn groot ghemoet, mijn onuerwonnen hert,
Door een verheuen schoont' gansch ouerwonnen wert.
'T is mijn *Cleopatra* die my heeft ouerwonnen,
'T is sy die in my heeft den soeten strijdt begonnen,
'T is sy die haere ziel heeft in mijn hert ghestelt,
En maeckt my haere slaef door vriendelijck ghewelt.
Ha! triumphante vrouw waer in al 'shemels gauen,
Als in een *Chaos* zijn besloten en begrauen,
Waer in al dat den mensch sou wenschen op der aerd',
Door goddelijcke gunst te saemen is vergaert.
AEgyptus zijt verheught, *Mesraeos* wilt verblijden,
Dat in u zijn ontstaen dees aenghenaeme tijden,
Zijt vreughdigh slaeuigh volck, u ketens zijn ontdaen,
En my die u verlost zijn die eerst aenghedaen.
Een goddelijcke schoont' heeft my de ziel ghebonden,
Haer ooghen hebben 'tvier tot in mijn hert ghesonden,
De vlechten van haer haeyr zijn stricken van mijn ziel,
Haer spraeck het soete net waer in mijn hert veruiel,
O soete slauerny! ô lieffelijcke boeyen!
Dat in mijn moedich hert den hoochsten wensch doet groeyen.
O soete vyandin! ghy strijdt met u ghelaet,
V schoonheydt dwinght de geen daer 'taertrijck onder staet,
Ghy wint en moeght den roem wel va*n* verwinningh draghen,
Van hem, die niemandt oyt als ouerwinder saghen.
Beleefde vyandin, die d'onerwonnen mint,
Ghy thoont wel dat ghy zijt, die door de deught verwint,
En niet en zijt ontaerdt van 't goddelijck beweghen,
Dat niet dan tot het goet en deughden is gheneghen.
Ha wijsen *Delius!* hoe wel riedt ghy des' vrou,
Dat sy vol heerlijckheydt tot mywaert comen sou,
Waer door ick wert belet mijn heyrcracht niet te senden
Op haer, om haer, en 'trijck *AEgypti* gansch te schenden.

Ha! wijsheydt van een vrouw, die't raeden hebt ghelooft,
Ha! cloeckheydt van verstandt, die my mijn eere rooft,
DIe my door u ghena' ghenadigh hebt verwonnen,
Eer ick in dit u landt het oorlogh had' begonnen.
Waer was oyt eenigh Godt die niet verwonnen wert,
Als een soo schoone ziel quam woonen in sijn hert?
Heeft niet den Donder-Godt, den Godt van all' de Goden
Verwonnen oock ghedient de min met haer gheboden?
Wert niet den Godt des Zees *Neptunus* oock versot,
En *Pluto,* dat hy meer een mensch gheleeck, als Godt?
Wert niet den *Arabier,* den Godt daer veel door dolen,
Het hert, (als't mijn nu is) van't blinde wicht ghestolen?
Hoe sou ick dan een mensch, die niet en ben van macht,
Noch goddelijck ghebaert, als 'tgoddelijck gheslacht,
Verwinnen mijn ghemoet, verwinnen dees mijn sinnen,
Waer door ick niet en sou *Cleopatra* beminnen?
O neen! mijn swacke cracht en is voortaen niet meer,
Als die van *Caesar* was onsteruelijck vol eer,
Wert hy niet door haer vier ontsteken en verwonnen,
Waer door hy aen haer gheeft *Caesarion* ghewonnen?
Wert niet *Pompei* soon verwonnen door haer vlam,
Soo haest hy in haer rijck of in *AEgypten* quam?
Waerom sou ick haer gunst onweerdigh dan versmaeden?
Waerom sou ick als sy my niet van haer versaeden?
Heeft *Caesar* niet misdaen, doen hy haer heeft bemint,
Wat schand' is't dat sy my die min ben ouerwint?
Sou ick als wreedt van aerdt vernielen met de wapen,
Daer hy naer sijnen wensch met vreught heeft by gheslapen?
Neen, dat *Augustus* raest en dondert door den nijt,
'Tis my al euen eens, ick ben my seluen quijt,
Dat hy in't Westen heerst, ick sal in't Oosten blijuen,
En daer naer mijnen wensch volcomen vreught bedrijuen.

Ick weet *Octauia* die claeght met goeden schijn;
Maer of sy claeght of niet, 'ten can niet anders zijn.
Ick claegh soo wel als sy, om dat ick heb verloren
Mijn vrijheydt, en mijn ziel, die my was aengheboren.
Ach lieffelijcke vrouw ick claegh van u ghewelt,
V schoonheydt baert mijn clacht die my mijn wetten stelt.
V goddelijcke deught doet my met vreughden claghen,
Ghy woont in dit mijn hert, daer ick u wensch te draghen.
Lucille seght my doch, hoe sou een sterffelijck mensch
Niet dolen, als hy siet soo goddelijcken wensch?
Sou *Caesar* dat hy waer als ick tot hier ghesonden,
Niet doen als ick nu doen om boeten sijne wonden?
Sou sijn grootmoedigh hert niet worden oock verleydt,
Als hy saegh eene schoont' soo vol van heerlijckheydt?
Als hy saegh eene vrouw langhs *Cydnus* comen vaeren,
In een schip gantsch van goudt, waer van de zeylen waeren
Niet dan van purper-sijd', de riemen siluer fijn,
En in een goude tent een *Venus* in de schijn,
In een schip soo ghevoert van maeghden als Goddinnen,
Nereides ghelijck, of ander Meereminnen,
Of als de *Gratien*, of *Nimphen* van het wout
Vol reuck, vol sangh, vol spel, dat ghy schier segghen sout
Dat weer *Amphion* daer om 'tbest had' comen speelen,
Om mijn grootmoedigh hert door sijne const te steelen.

Lucillus.
Al dat van menschen comt, is menscheydt onderdaen.

Anthonius.
Wel waer in heb' ick dan soo teghen hem misdaen?
Dat hy eens ouerdenckt hoe ick my heb' ghedraghen,
Doen *Brutus Caesar* had' soo schandelijck verslaghen,

Heb' ick hem door mijn clacht die ick dé ouer't lijck
Niet in den stoel gheset en eerst ghebrocht in't rijck?
Had' ick my naer de moort met *Bruto* willen voeghen,
Was all' 'tghemyne volck en raedt niet vol ghenoeghen?
Had' ick sijn testament niet in het licht ghebracht,
Had' desen jonghen Vorst wel eens om 'trijck ghedacht?
Ha ghy ondanckbaer mensch al saeght ghy mijn gebreken,
Ghy zijt die om mijn deucht daer wel hoort va*n* te spreken.
Te veel was u dees eer dat ick u suster nam,
Waer door ghy quaemt in't rijck en sy tot mijnent quam,
Haer eerbaerheyt, en deught, verdient wel goet onthaelen:
Dan u ondanckbaerheyt moet ick aen haer betaelen:
Maer *Niger* seght my toch was mijn *Octauia*
Niet toornich om de min van mijn *Cleopatra*?
Bleeff' sy't *Athenen* oock wel geeren naer mijn wenschen?

Niger.
Sy moest gehoorsaem zijn den grootsten van de menschen.

Anthonius.
Heeft sy met haer ghebracht dat sy ontboden heeft?

Niger.
Voorseeker, en sy wenscht dat ghy voorspoedich leeft.

Anthonius.
De cleeren tot het volck, gelt, peerden en gheschencken,
Was 't altesaemen daer?

Niger.
Meer als ghy cont bedencken.

Anthonius.
De chrijghs-lien waeren die van wapen wel voorsien?

Niger.
'T was 'talderschoonste volck dat ick oyt heb' ghesien.

Anthonius.
Weet *Caesar* dat sy my daer mede comt ontmoeten?

Niger.
'T was sijn, en haere deught dat sy u comt begroeten.

Anthonius.
Ach deughdelijcke vrouw! mijn ziele barst in't lijff,
Dat ick u danckbaer deught soo gansch ondanckbaer blijff,
Maer wat! *Cleopatra* heeft mijn ghemoet verwonnen,
Al wil ick, ick en can, wou ick, 'ken sou niet connen,
'Ten hoeft maer eene*n* werp daer't gansche spel aen hanght,
Dat sy t'*Athenen* blijft en daer naer my verlanght,
Ter wijlen sal ick sien wat *Caesar* sal bedrijuen,
En hier by mijne sonn' en schoonen hemel blijven:
Maer als ick denck op 'tgeen, dat den *AEgyptenaer*
My in mijn ieught voorsey dat vind' ick nu schier waer,
Want hoe wel hy in my, heeft mijn fortuyn ghepresen,
Sou die door *Caesar* doen in't endt verwonnen wesen.
Gaff my daerom den raedt, dat ick my sou altijdt,
Van desen jonghen Heer, wel sien te houden wijt,
Want uwen *Daemon* vreest den sijnen met veel beuen,
Die anders moedich is als hy alleen mach leuen.
Dit heb ick nu alree verscheyden mael bespeurt,
Als tusschen hem en my, tijdt cortingh is ghebeurt:
Want als ick trock het lot met hem tot mijn vermaecken,

Of hielden het gevecht van haenen die oyt waecken,
Soo won hy doch altijdt dan ben ick eenen Vorst,
Die in der *Parthen* landt *Phraortem* wachten dorst,
En *Artabazum* heb' gheuanghen, en verwonnen,
Waer door ick dit mijn rijck soo machtich heb' begonnen,
Soo ben ick onbevreest dat sijnen *Daemon* my
Beletten sou mijn macht, mijn eer, mijn heerschappy.
Neen, gansch *AEgypten* sal my op haer schouders draghen,
En niet naer sijn gheluck noch sijnen *Daemon* raest,
Den loop van mijn gheluck voor geen gheluck verbaest.

Eerste deel.
Tvveede Vyt-komen.

Cleopatra, Canidius.

MEt dat den dach begint, beginnen oock mijn sorghen,
De wanhoop met die vrees zijn in mijn hert verborge*n*,
De vrees' die twijfel baert, baert in my oock verdriet,
'tVerdriet dat ick nu lij, door *Nigrum* my gheschiet.
Hey sorgheloose vrouw! dacht ghy niet om dees laghen,
Ach! d'onvoorsichticheyt wy dickwils sien beclaghen:
Maer waer was mijn verstant, dat ick niet heb' belet,
Dat hy heeft sijnen voet in dit mijn rijck gheset?
Wist ick niet dat hy hem 't *Athenen* had' ghesonden,
By die, die door haer deught hem 'therte sou doorwonden?
Wist ick niet dat sy hem sou trecken tot haer min,
En locken hem van my, van my, sijn Coningin?

Wist ick niet dat sy was suster van den genen,
Die machtich door sijn deught heeft in't *Senaet* verschenen?
Wat maeckt een vrouw bemint dan dat sy deughdich leeft,
En by een yder een, den room van deughden heeft?
Wat sal sijn herte meer van my tot haerwaert trecken,
Dan dat sy door haer deucht mijn ondeucht sal ontdecken?
Hoe meer sy deuchden thoont hoe meer sy *Caesars* hert
Tot wraeck en haet vervoert, en hem tot oorlogh tert.
Gansch Roomen sal sy doen ghevoelen medelijden,
Dat sy om mijnen t'wil soo veel verdriet moet lijden:
Maer wat! ick moest het doen, of ick, en 't gansche rijck
AEgypti, waer vernielt en slauich all' ghelijck.
Wast niet den wijsten raedt dat ick hem socht te winnen,
Niet door d'*AEgyptsche* macht: maer door het soet beminne*n*?
Wat cost ick beter doen dan hem te doen den crijgh,
Waer door ick 'trijck behouw, en hem voor my vercrijgh?
Cost ick die ben een vrouw het sweert en hernas voeren,
Wast raedt dat ick mijn rijck sou stellen selff in roeren?
Neen *Delius* voorwaer ghy gaeft my goeden raedt,
Dat ick hem vanghen sou met lieffelijck ghelaet,
Ghy wist wel dat hy was door desen list te vanghen,
Ghy wist wel dat hy hem sou in dit net verhanghen,
Ghy wist wel dat hy was te leyden door de min,
Door dat hy door natuer verandert licht van sin.
De const der minnen leert aen wel bedachte vrouwen,
De mannen door ghelaet en vleyen t'onderhouwen:
Maer niet en vrees' ick meer dan dat *Octiuia*
Sijn hert vervoeren sal van sijn *Cleopatra.*
Waer door hy lichtelijck met *Caesar* sal verdraghen,
Dat ghy, en ick, en 'trijck te laet dan sout beclaghen:
Geeft hem daerom den raedt, *Canidi* waerden vrindt,
Dat hy my niet en laet die hem soo seer bemindt,

Door dat onred'lijck waer wt desen crijgh te laeten,
Die soo veel lasten draeght met wil van d'ondersaeten,
Ghy weet hoe schadelijck het sijne saecken waer,
Soo hy den moet verloor van den *AEgyptenaer,*
Die in den strijdt ter Zee zijn d'aldergrootste crachten,
Door dat sy oyt aldaer de vroomste crijghers brachten.
Te meer, ick niet en hoef te wijcken van verstandt,
Wat Coninck dat het zy of Vorst van eenich landt.
Die nu mijn Coninckrijck alleen heb' soo veel jaeren
Met wijsheydt geregeert en weten te bewaeren.
Ghy weet dat eyghen eer den mensch het hert verheft,
Seght hem dat sijn verstandt een yder ouertreft,
En dat ick heb' gheleert rijckx saecken te beleyden,
Ter wijlen wy soo langh geweest zijn met ons beyden.
Soo ghy dit wel bestelt soo weet ick voor ghewis,
Dat hy niet *Caesars* vrindt: maer mijn ghevanghen is.

Canidius.
Die vreesich een bemint voelt rechte cracht van't minnen.

Cleopatra.
De vrees' comt door de min, en dat beroert de sinnen.

Canidius.
Wat is de grootste vrees' waer door ghy soo mistrouwt.

Cleopatra.
Dat sy met *Caesar* hem in maeghschap heeft vertrouwt.
Waer door sijn suster licht den naem voor my sal houwen,
Die haer rechtveerdich comt veel meer als ander vrouwen.
En zijn *Cleopatra,* sijn ziel, sijn Coningin,
Sijn boel, sijn lief, sijn hoer, sijn by-sit, sijn vriendin,

Die, hoe wel dat sy is ghebaert naer 'thoochste wenschen,
En Conincklijck ghebiedt veel dusenden van menschen,
Daer gasch niet naer en vraeght noch acht dees name*n* niet,
Soo langh hem maer belieft dat sy hem soo gheniet,
Dan soo sy niet en mach met hem soo blijuen leuen,
Dat haer sal haeren geest voor haeren tijdt begeuen.
Noyt minnaer die recht mint of hy voelt in sijn hert
Beweghelijcke pijn, wanneer wy lijden smert.
Sijn hert waer in de min haer woonplaets heeft ghenomen,
En sal door gheenen list haer listicheydt ontcomen.
Draeght hem dit bid' ick voor *Canidius* ghy weet,
Dat all' de cracht des mins in schijn verborghen leet.
Den wtterlijcken schijn can meer als't hert betoonen,
Den dienst die ghy my doet sal ick naer danck beloonen.

Canidius.
Denkt niet dat ick in't minst versuymen sal den tijdt.

Cleopatra.
Die geenen tijdt versuymt die doet in't lest profijt.

Eerste deel.
Derde Vyt-komen.

Caesar Augustus, Agrippa, Titus, Plancus.

HOe! heeft *Anthonius* mijn suster dan vergeten?
Wie meer als my staet toe te straffen sijn vermeten?
O dwasen blinden mensch! hoe thoont ghy dat de min
Meer cracht als trouwheyt heeft in uwen dwasen sin?

Hoe cost my meerder spijt ter wereldt oyt ghebeuren?
Wie quam oyt meerder leedt of grooter quaet te veuren?
Mijn susters smaedt is mijn, my is den smaedt gheschiedt,
Door niemandt als door my comt desen smaedt te niet.
Dat hy *AEgyptum* vry doet inde wapen krielen,
Ick sal door mijne macht, hem, en sijn macht vernielen,
Dat nu *Cleopatra,* die hem soo heeft verblindt,
Geldt, schepen, macht, en volck tot sijn bewaringh vindt,
'Ken vrees' my voor gee*n* vrou, noch voor gee*n* vrouwe*n* crachte*n*,
Noch voor haer mannen oock die meer als vrouwen slachten.
'Ken vrees' *Phoeinum* niet, noch *Iras* 'tCamer-wijf,
Noch haere *Charmion* die dient voor tijdt-verdrijf,
Noch haer ghelubde slaef *Mardion,* wiens ghebreken
Niet my, maer *Graecium* doet met verwond'ren spreken.
Schoon' vleyende *Syreen,* hoe hebt ghy door u schoont'
Betoouert sijn ghemoet, waer door ghy in hem woont?
Ghy hebt door minne-dranck hem sijn verstandt benomen:
En doet door toouery hem tot u liefde comen.
Con hem den snooden brandt, waer door hy liet sijn trouw,
Niet worden uytgheblust, door d'onghemeten couw,
DIe hy in *Parthen* le', daer hy acht duysent menschen
In sneeuw en ijs verloor door sijn te vierigh wenschen?
Verdwaesden wijsschen man, waer is u groot ghemoet?
Zijt ghy van *Roomen* niet van oudt gheslacht en bloedt?
Heeft u dees snoode vrouw verbijstert soo de sinnen,
Dat ghy om haer versuymt de *Parthen* t'ouerwinnen?
Was u gansch uyt den sin dat sy heeft by-ghestaen
Den *Bruto*, die de moordt aen *Caesar* heeft ghedaen?
Heeft sy *Herodi* niet den Coninck vande Ioden
Haer lichaem tot haer schandt door wellust aengheboden?
Heeft sy door eersucht niet naer't Coninckrijck ghetracht,
En haeren broerder self, die jonck was, omghebracht?

Heeft sy *Arsionem* te dooden niet gheboden,
Die inden Tempel van *Diana* was ghevloden?
Die ouder was als sy, en naerder tot de Croon,
Recht of sy van haer jeught het moorden waer ghewoon.
Hey ouergheuen dwaes niet weerdt den naem te draghen,
Die ghy hebt door u gheboort' vercreghen van u maghen.
Ick schaem my dat ghy zijt ghesproten uyt ons stadt,
Ick schaem my dat ick oyt het rijck met u besat,
Ick schaem my dat ick u mijn suster heb' ghegheuen,
Om daer naer uwen lust soo schandigh me' te leuen.
Doet vry gansch *Asiams* nu teghen my op-staen,
Doet vry gansch *Graeciam* de staele wapen aen,
Doet vry d'*Asuere* zee met schepen gansch bedecken,
'Ken vrees' u niet een haeyr, maer sal u teghen trecken.
Verschrickt *Neptunum* vry, laet hem u ontrouw sien,
Doet *Triton, Palemon,* en *Protheus* voor u vlien,
Doet *Glaucum* vry door schrick naer sijne *Scylla* duycken,
Te meer sal ick mijn cracht rechtueerdelijck ghebruycken.
De Goden zijn met my, sy weten dat mijn saeck
Rechtueerdelijck vereyscht dees voorghenomen wraeck.

Agrippa.
Sijn groot en moedigh hert dat maeckt hem opgheblasen,
De liefde maeckt hem sot, de min die doet hem rasen.
Den wellust maeckt hem blindt, hy meynt dat sijne macht
De wanckelbaer Fortuyn heeft onder hem ghebracht.
Hy slacht de *Reusen* dwaes die eertijdts berghen rechten,
Om 'tgoddelijck gheslacht en hemel te beuechten.
Hoe een hoochmoedigh mensch hem seluen meer verheft,
Hoe meerder dat den val hem tot verderuen treft.
Niet doet den mensch hier meer va*n* Godt en me*n*sch verachten,
Dan dat hy hem verheft, of Godt ghelijck wil achten.

Caesar Augustus.
Gaf hy sijn kinders niet den naem van maen en sonn',
Die hy door ouerspel by *Cleopatram* won?
Bracht hy *Antigonum* niet schandigh om het leuen,
Om haer sijn Ioodsche rijck voor een gheschenck te gheuen?
Gaf hy haer sonen niet den naem door sijn ghebodt,
Coninck der Coninghen als eenen dwasen sot?
Gaf hy niet om den lust, van haer, naer wensch vercreghen,
Al dat in Oosten is in ons ghebiedt gheleghen,
Gaf hy haer niet het rijck *AEgyptus, Iudea,*
Cypers, en *Lydien,* met Neder *Syria?*
Gaf hy den eenen soon niet d'*Armeniens,* en *Meden,*
En 'trijck der *Parthen* groot, met all' de vaste steden,
Als het door ons ghewelt sou wesen in ons macht,
Of als't ons strijdtbaer heyr had' onder't jock ghebracht?
Gaf hy den and'ren niet het rijcke der *Phoenicen,*
En 'tHooghe *Syria* met 't eylandt van *Celicen?*
En ander rijcken meer, die ick te noemen schaem,
Waer door hy heeft gecrenckt ons macht en Roomsche*n* naem
Wie sou dees dulligheydt als ick soo langh verdraghen?
De Goden souden self mijn groot ghedult mis-haghen,
Ick sou het Roomsche volck verwecken tot den haet,
Dat ick gheen wraeck en naem van dees veruloeckte daet.

Agrippa.
Dees wraeck en can niet zijn dan met veel bloedt vergieten.

C. Augustus.
Nochtans moet ick de wraeck naer mijnen wensch genieten.

Agrippa.
Besmet ô *Caesar* niet met moorden doch u rijck.

C. Augustus.
'Tversekert onsen staet, die doodt een sijns ghelijck.

Agrippa.
Die hem vyanden maeckt, versekert noyt sijn saecken.

C. Augustus.
'Ken maeck gheen, want ick doo' die my vyanden maecken.

Agrippa.
Niet is soo haetelijck als eenen straffen Heer.

C. Augustus.
Niet nutter als hy siet dat iemandt rooft sijn eer.

Agrippa.
Wat eer heeft eenen Vorst diemen met vrees' moet eeren?

C. Augustus.
Seer veel, soo hy met vrees' can sijnen vyandt keeren.

Agrippa.
Wat eer heeft eenen Vorst diemen met vrees' moet eeren?

C. Augustus.
Seer veel, soo hy met vrees' can sijnen vyandt keeren.

Agrippa.
Men siet dat uyt de vrees' gheboren wordt de nijdt.

C. Augustus.
'Tbenijden sonder macht baert den benijder spijt.

Agrippa.
De Princen diemen vreest, die staetmen veel naer 'tleuen.

C. Augustus.
Den Prins die niemant vreest, wort licht van't volck verdreue*n*.

Agrippa.
Niet maeckt den Prins soo vast in macht of heerschappy,
Dan dat hy wel bemindt van sijn Ghemeynte zy.

C. Augustus.
De gunste van het volck zijn wel begheerde saecken:
Maer onvast, want sy licht naer nieuwe dinghen haecken.

Agrippa.
'Tgaet wel daer yder prijst den Prins om sijn deught.

C. Augustus.
D'eerbiedighe ghemeynt' is 's Princen grootste vreught.

Agrippa.
Niet is soo goddelijck noch weerdigh om te louen,
Dan eenen Vorst die elck in deughden gaet te bouen.

Titus en Plancus comen uyt.

Titus.
De Goden gheuen ons dat *Caesar* langhe leeft.

Plancus.
De Goden gheuen ons dat *Caesar* wenschingh heeft.

C. Augustus.
Wat wenschingh can mijn hert in rust en vrede stellen,
Dan dat ick wraecke neem van die my soeckt te quellen?

Titus.
De wenschingh die ghy wenscht, die wenschen wy-lien me'.

C. Augustus.
Seght my wat oorsaeck u tot mywaert comen de'?

Plancus.
D'ondanckbaerheydt van die *Anthoni* heeft verraeden.

C. Augustus.
Heeft haer ondanckbaerheydt u wijser dan ghemaeckt?

Plancus.
Door haer ondanckbaerheydt ghy tot u wenschingh raeckt.

C. Augustus.
Wat raedt heeft sy versmaedt, dat sy u de' beroeren?

Titus.
Dat hy gheen oorlogh sou met u ô *Caesar* voeren.

C. Augustus.
Wat wensingh can daer door gheschieden mijne saeck?

Plancus.
Dat ghy rechtveerdigher sult nemen uwe wraeck.

C. Augustus.
Weet ghy dan iet waer door ick meerder re' en sou crijghen,
Dat ick met oorlogh hem sou in sijn landt becrijghen?

Titus.
Door 'tghene dat hy wilt in sijn dwaes testament,
Waer in hy niet sijn eer, maer dat van *Roma* schent.

C. Augustus.
Den inhoudt sal hy wel tot sijne doodt ghespaeren.

Titus.
Vestales maeghden cuysch die hebben't te bewaeren.

C. Augustus.
Is't in der Maeghden macht? soo is't in mijn ghewelt.

Agrippa.
'Tis re'en dat hem den Vorst voor sijn Ghemeynte stelt.

C. Augustus.
'Tis voor 'tghemeyne best dat ick het wensch te weten,
Gaen wy, soo straffen wy met reden sijn vermeten.

Choor van Herders.

SAl dan altijdt den Godt der min,
Verleyden ons ghemoet en sin?
Sal noyt sijn dulle cracht op-houwen?

Sal hy dan hemel, aerd', en zee
Dus altijdt aendoen soo veel wee,
Door't vier dat hy sendt inde vrouwen?

Dit cleyne wicht dat sijne cracht
Gheuest heeft in ons swack ghedacht,
Verleydt de Goden en de menschen.
Sijn vier hoe wel het pijne doet,
Doet hy in't lijden schijnen soet;
En doet een yder daer naer wenschen.

Sijn moeder Venus *de' by smert,*
Doen sy Adonem *droegh in't hert.*
VVie meynt ghy dan dat hy sal spaeren?
SIjn cracht bethoont hy door ons pijn,
VVaer door hy schijnt een Godt te zijn,
Niet minder als sijn ouders waeren.

Maer ghy bedwingher vanden mensch,
(Die yder gheeft den schijn van wensch,
Als ghy hem laet de min ghenieten,)
Doet voelen dat u min ontrouw,
Den mensch brenght dickwils in't berouw,
Door tvvist en moordt en bloedt-vergieten.

D'ontrouvve min Anthoni *plaeght,*
Die hy tot Cleopatram *draeght,*

VVaer door hy Caesar *de' verstooren,*
Die om sijn suster voor te staen,
Door gramschap neemt de vvapen aen,
Om hem te vanghen of vermooren.

Maer hy door dvvase min verblindt,
Sijn rust in sijn verderuingh vindt:
De min verblindt hem soo sijn sinnen,
Dat hy niet eens en siet dat hy
Van sijn verderf een oorsaeck zy,
Tot straffingh van sijn dvvaes beminnen.

Den haet die Caesar *maeckt verstoort,*
Doet hem vvraeck-gierigh trecken voort,
Anthoni *vveckt het volck tot haeten,*
Om dat hy sijn Octauia
Tot lust van sijn Cleopatra
Soo schandelijcken had' verlaeten.

Treurt droeuen Nyl *AEgyptschen vloedt*
Dat ghy verkeeren sult in bloedt;
Treurt Cidnus *met u rijcke stranden,*
Dat ghy in plaets van eer en pracht,
Sult Caesar *sien met sijn heyr-cracht,*
Vervvoesten uvve schoone landen.

Ghy machtigh rijck AEgyptus *treurt,*
Dat u in desen crijgh ghebeurt,

Die niet en is dan om te vvreken
Den lust van uvve Coninghin,
Die door haer schoonheydt, list, en min,
De gansche vvereldt heeft doen spreken.

Den Landtverderuer vvoedt en raest,
'Tghemeyne volck is heel verbaest:
Een yder vreest met angstigh beuen,
O Goden gheeft doch vre' en rust,
Maeckt doch den Vorst tot vre' belust,
VVaer onder dat vvy moeten leuen.

Pavsa.

Tweede deel.

Eerste Vyt-komen.

Cleopatra, Iras, Anthonius.

SIET toe dat my den Vorst niet onuersiens verrast.
Ick hoop *Canidius* ghedaen heeft mijnen last.
Niet doet de minnaers meer tot lust en min verwecken,
Dan dat wy haer door list van traenen t'ons-waert trecken.
Iras houdt ghy maer wacht dat hy my niet en siet,
Dan dat hy seker meynt, dat ick lij veel verdriet.
Ick sien dat ick hem moet met listen onderhouwen;
Want hy door sijn natuer gheneghen is tot vrouwen.
My dunckt ick hoor gherucht, siet *Iras* haest u gaet.

Iras.
'Tis hy, ras ras me vrouw, want ick sien sijnen staet.

Cleopatra.
Can tranen of ghelaet beweghen 'sminnaers sinnen,
Soo sal ick hem seer licht beweghen tot het minnen.

Anthonius comt al sprekende.

Neen, gheensins, maer ick wil dat sy mijn huys begheeft,
Dat *Caesar* nu met haer naer sijn vernoegingh' leeft.
Wel hoe mijn waerde ziel wat oorsaeckt u dees traenen?

Cleopatra.
Dees boden van mijn hert mijn trouwe min vermaenen,
Ach ooghen dat door u de min quam in mijn hert.

Anthonius.
Dees min baert my een vreught, baert sy dan uwe smert?

Cleopatra.
Gheen smert, maer iet 'ken weet seer qualijck om verdragen.

Anthonius.
'T is lastigh, soo men seydt, de min in d'oogh te draghen,
Maer ghy staet in mijn hert, en staet mijn hert in't dijn,
Soo can in't oogh gheen smert, maer wel in't herte zijn.

Cleopatra.
Door d'ooghen comt de smert die wy in't herte voelen.

Anthonius.
Door d'ooghen willen wy dan dese smert vercoelen,
Voedt u mindragigh hert door gunst van u ghesicht,
Soo wel als ick my voed' van u verheuen licht.
Ach goddelijcke schoont'! ach enghel van mijn leuen!
Hemel van mijn ghedacht! wat can ick u meer gheuen,
Dan mijn verwonnen ziel, dan mijn verwonnen borst,
Die niet dan naer u min, dan naer u liefde dorst?

Waer't dat my open stondt den hemel te verkiesen,
Of dat ick sou daer voor u trouwe min verliesen,
Ick liet den hemel staen, en le' my met u min,
Want ghy zijt in mijn hert mijn sonne, mijn goddin.
Waer't dat ghy niet en waert tot mijn gheluck gheboren,
Soo waer ick niet soo gansch tot u gheluck verloren:
Waert ghy mijn sonne niet, van wien ick crijgh mijn licht,
Soowaer ick sonder hoop van leuen en ghesicht.
Wat moet mijn moedigh hert van uwe min verdraghen?
Wat wensch ick soete smert? wat wensch ick soete plaghen?
Wat wensch ick soete pijn? hoe wordt mijn hert doorwondt
Door desen soeten wensch, door desen soeten mondt?
Ick segh, door desen mondt, wiens soetheydt can gbenesen
Het ouergroot verdriet dat in mijn hert can wesen.
Wiens soetheydt soet de pijn die pijnigh pijnt mijn hert
Door sijn gewenste vreught, door sijn ghewenste smert,
Ach *Isis* van mijn ziel! ick heyligh u ghedachten,
Niet naer u weerdigheydt, maer wel naer mijne machten,
Ick heyligh u mijn vier dat in mijn herte brandt,
Mijn ziel doet aen u schoont' ghedienstigh offerhandt.
Dat *Phoebus* stil bleef staen met sijnen gulden waghen,
Of sijn voorloopster snel, die eerst den dagh doet daghen,
Die op *Hymette* rust, van waer sy ouer al
De velden can doorsien, en menigh vruchtbaer dal,
Ick weet sy segghen sou, dat niet u can ghelijcken:
Maer dat haer straelen self u ooghen moeten wijcken.
Waer't dat hier iemandt waer, die met een vast opset
De min wou wederstaen, of vlieden haere wet,
Ick meyn dat sijn ghemoedt tot liefde sou beweghen,
Als hy u schoonheydt sagh soo tot de deught gheneghen.
Dat hem den hemel vry om mijn gheluck verstoort,
Dat hy hem vry vergramt als hy mijn vreughden hoort:

Ick laet hem dien hy is voor d'alderhoochste Goden,
Dat sy naer haeren wil daer gheuen haer gheboden,
En laeten dese vrouw met haere min voor my,
Soo leef ick vol gheluck en salighlijck als sy.
Vreest niet mijn schoone sonn' dat ick u sal begheuen,
Vreest niet dat ymandt sal in mijn ghedachten leuen:
De vrees' die staet my toe als ick sie dat u schoont'
De schoonheydt ouertreft van dat op aerdtrijck woont.
Onsterffelijcke ziel wat can ick meer bethoonen,
Dan dat ghy eeuwigh sult in mijn ghedachten woonen,
Dan dat ghy eeuwigh sult ghewortelt zijn in 't hert,
Waer in ghy door u deught noch eens herboren wert?
Niet *Phaeraonis* saet, maer *Ptolomaei* vruchten,
Doet mijn verwonnen ziel met soeten wensch versuchten.
Niet menschelijcke schoont', maer goddelijcken schijn
Doet mijn vernieticht hert de wel ghewenste pijn.

Hy neemt haer in sijn armen.

O *Delta!* uwen roem omhels' ick in mijn armen.
Haer vier doet in mijn borst mijn coude ziel verwarmen,
Haer vier dat my verbrandt, brandt door mijn inghewant,
Nochtans en word' ick niet tot asschen gansch verbrandt.
Hoe zijn sy all' verdoolt die voormaels ons beschreuen,
Dat ons den hemel maer dry *Gratien* heeft ghegheuen?
Want ghy door uwe deught met recht de vierde zijt,
Die *Venus* heeft ghebaert bequaem tot desen tijdt.
Wat noem ick u de vierd'? ô neen ghy zijt beuonden,
Waer in al d'ander dry met vreughden zijn ghesonden.
Dat self den hemel waer een menschelijck lichaem,
Ghy soudt hem in u ziel verthoonen aenghenaem.
O *Lagi* edel bloedt! laet alle droefheydt vaeren,
Laet weenen die wel eer door my in voorspoedt waeren,
Laet weenen die nu zijn om uwent wil vol druck:
Want ghy zijnt door mijn min vol voorspoedt, vol gheluck.

Ben ick niet die u 'trijck *AEgypti* gaf in handen?
Gaf ick u kinders niet veel rijcken en veel landen?
Beeft niet voor mijn ghewelt d'opgaende sonn' en maen?
Verschrickt het aerdrijck niet waer dat wy ouer gaen?
Staet niet den hemel stil, en laet sijn donderslaghen,
Als hy hoort mijnen naem soo grooten eere draghen?
Nochtans met al dees macht staen ick in u ghewelt,
Die my als uwe slaef naer wil uw' wetten stelt.

Cleopatra.
'Tis soete slauerny daermen verwint door't slauen.

Anthonius.
'Tis soete slauerny aen soo verheuen gauen.

Cleopatra.
'Ten is gheen slauerny datmen door liefde doet.

Anthonius.
De winningh maeckt de slaef sijn willigh slauen soet.

Cleopatra.
O *Caramyntus* soet! hoe leef ick door u deughden?

Anthonius.
Niet mijn: maer uwe deught veroorsaeckt onse vreughden.

Cleopatra.
Mijn leuen, eer, en staet, gansch aen u leuen hanght.

Anthonius.
V leuen, eer, en staet ghy door fortuyn ontfanght.

Cleopatra.
Gemini comst sou licht mijn goe' fortuyn verkeeren.

Anthonius.
Sijn comst verhoop ick sal u groot gheluck vermeeren.

Cleopatra.
Hoe sou dat connen zijn, daer hy quam van uw' vrouw'?

Anthonius.
Sijn haestelijck vertreck bewees wel sijn berouw.

Cleopatra.
De vreese van de straff de' hem naer *Caesar* vluchten.

Anthonius.
Sijn antwoordt die ghy gaeft de' hem sijn straff beduchten.

Cleopatra.
Wat cost ick minder doen, doen hy sey' datmen my
Moest senden in mijn rijck, om u te maecken vry.

Anthonius.
Dees reden de' my oock (soo wel als u) verstooren.

Cleopatra.
Daerom liet ick hem 'trecht van sijn verdiensten hooren,
Doen ick hem antwoordt gaf dat hy voorsichtigh de',
Dat hy de waerheydt sey, eer hy't door pijn bele'.

Anthonius.
Dees woorden hebben hem de vrees' in 't hert ghesonden:

Cleopatra.
Maer d'uwe comen my mijn vierigh hert doorwonden!
Ach leuen van mijn ziel! wat oorsaeckt ghy my smert?
Voelt ghy niet in u borst de woelingh van mijn hert?
Voelt ghy niet mijnen brandt u moedigh hert verwarmen?
Ay tweeden *Arabier!* laet ick u doch om-armen,
Voedt u van mijne min, met uwen soeten mondt
Doch cussen met vermaeck dees lieue borstiens rondt.
Laet my met mijnen mondt op uwen mondt doch daelen,
Om mijn verloren hert uyt uwen mondt te haelen.

Sy cust hem.

Ach aldersoetsten wensch soo langh met wensch verwacht!
Hoe comt u soet ghesucht in mijn verlieft ghedacht?
Hoe sien ick op u tongh u hert en sinnen spelen,
Dat mijn verlieft ghemoet van my heeft connen stelen?
Ick ben gansch buyten my, verloren is mijn ziel,
Verloren is mijn cracht, waer door ick 'tleuen hiel.
Ach hoe ben ick verkeert, herschapen en herboren!
'Ken leef my seluen niet: maer ben in u verloren.

Anthonius.
Verloren ben ick self in u seer soet ghelaet.

Cleopatra.
Met wensch verlies ick my, in wien mijn leuen staet.

Anthonius.
Mijn hert dat niemandt dwinght boyt ghy met soete banden,
Mijn hert daer ghy me' speelt draeght ghy in dees u handen,
Mijn hert dat ben ick quijt door soete dieuery,
En u grootmoedigh hert dat leeft met vreught in my.
O lieffelijcken Godt! gheeft dat wy t'allen tijden,
Tot in *Elisi* vreught met vreughden t'saem verblijden.

Tweede deel.
Tvveede Vyt-komen.

Caesar Augustus, Caluisius, Agrippa.

NIET is soo aengenaem noch lieff'lijck om t'aenschouwe*n*,
Als't vriendelijck gelaet en schoonheyt vande vrouwen.
Maer soomen haere schoont' te veel in't herte stelt,
Soo voeltmen het gheuaer van haer seer soet ghewelt.

Dit is dat tot ons leert *Anthoni* heeft doen dolen;
De schoonheydt van een vrouw heeft hem het hert ghestolen;
De schoonheyt van een vrouw die brenght hem in't gheuaer,
En hy als gansch verblindt, en wordt het niet ghewaer.
Haer wesen heeft sijn hert als in een net gheuanghen,
Hy luystert naer haer spraeck: maer 'tzijn *Syrensche* sanghen,
Hy let op haer ghesucht, en doet al haeren wil:
Maer al haer traenen sijn als van den *Cocodril*.
Dat niet in haer en is doet hem sijn hert verblinden,
Hy swilt van hoouaerdy, en barst van ydel winden.
Sijn hoocheydt, macht, en staet verheft hem sijn ghemoet:
Sijn eersucht is het gheen' dat hem soo dwaelen doet;
Sijn onghetrouw ghemoet veruoert hem tot vermeten,
En wordt van die hy mint door toouery beseten.
Hy slacht *Hecaergos* soon, den dwaesen *Phaëton*,
Die dwaeselijck vervoer den waghen van de sonn'.
Hy vlieght als *Icarus* tot aen der sonnen straelen:
Maer sal als hy met schand' oock schandigh nederdaelen.

Agrippa.
Den hoochmoet brenght den mensch tot een ellendigh endt.

C. Augustus.
Ick heb naer groote moyt vercreghen 't testament,
De Maeghden naer ghebruyck en wilden't my niet gheuen,
Om dat haer niemandt sou mistrouwen in haer leuen;
Maer wesen my de plaets waer het verborghen was,
Daer ick het haelen ginck, en doen den raedt voorlas.
Den raedt die vondt seer vremt dat hier een me*n*sch sou lijden,
Dat hy by testament wou naer sijn ouerlijden:
Dan vremder vind' ick 'tgheen dat hy daer in ghebiedt,
Wat uyt-vaert dat hy wilt dat naer sijn doodt gheschiedt.

Hy meynt dat yder een hem sal met rouw beclaghen,
Wilt daerom datmen hem sal langhs de plaetse draghen,
En senden 'tlichaem dan aen sijn *Cleopatra,*
Op dat het eeuwigh blijf in *Alexandria.*
O *Iuppiter!* wat quaedt can desen dwaes versieren?
Hoe can sijn onuerstandt de reden van hem stieren?
Hoe thoont hy dat sijn hert in sijn verderf verheught?
En laet om sijnen lust de weghen vande deught.

Caluisius.
Gheen schaedelijcker quaedt en heeft hy oyt bedreuen,
Dan dat hy haer den schat der boecken heeft ghegheuen.

C. Augustus.
Help Goden wat ick hoor! wat boecken waeren dat?

Caluisius.
Die in *Pargamon* zijn de Conincklijcke stadt.

C. Augustus.
Die *Ptolomaeus* door *Demetrium* had' doen soecken?

Caluisius.
Die zijn't, daer waren wel tweehondert duysent boecken.

C. Augustus.
Weet ghy *Caluisius*, wat hy meer heeft ghedaen?

Caluisius.
Dat hy van tafel is met haer ras opghestaen,
Als hy haer op den voet tot teecken had' ghetreden,
En liet verachtelijck die hy daer had' ghebeden.
T'*Epheso* saghmen oock de cleynheydt van sijn hert,
Doen sy, daer hy het sach, voor hem verheuen wert,
Doen oock, wanneer hy sou van Voorsten rechter wesen,
Dat hy in sijnen stoel ginck minne-brieuen lesen.

Waer was oyt eenigh Vorst in dwaesheydt hem ghelijck,
Die om sijn hoer verliet de saecken van het rijck?
Waer liet, ô *Caesar!* oyt een man soo onbescheyden
Den rechter-stoel, als hy om soo een vrouw' te leyden?
Liet hy den ghenen niet, die voor hem stondt in't recht,
Soo haest als hy haer sagh, als haeren slaef of knecht?
Ginck hy haer ros-baer niet gheleyden naer haer wenschen,
En liet om recht te doen soo veel vergaerde menschen?
O *Caesar!* dit en meer veruoordert uwe saeck.

Agrippa.
Sijn onghetrouwigheydt veroorsaeckt meerder wraeck.

C. Augustus.
Gaet henen seght hem aen, dat hy niet hoeft te wachten:
Maer hier com' in mijn landt met sijn *AEgyptsche* machten,
In welcke plaets hy wilt gheef ick hem sekerheydt,
Tot dat hy sijne macht te hand-waert heeft gheleydt.
Soo wijt het cloeckste peerdt in eenen loop can loopen,
Vergunn' ick hem de plaets om stellen al sijn' hoopen:
Soo niet, dat ick hem sal gaen soecken waer hy zy,
Om straffen sijn ontrouw, en snoode hoerery.
Dat hy *Ostrim* nu gaet bidden voor sijn leuen,
Dat hy sijn offerhandt aen *Isis* nu gaet gheuen,
Dat hy vry honden roockt, en catten offer brandt,
Naer't oudt veruloeckt ghebruyck van het *AEgyptsche* landt.
Wy sullen door de gunst van ons danckbare Goden
Te niet doen sijn ghewelt, en gheuen ons gheboden.

Tweede deel.
Derde Vyt-komen.

Canidius, Anthoniado, Anthonius, Cleopatra, Hopman.

'Tis wonder wat ick hoor; verloren sy de nesten?

Anthoniado.
Verloren niet alleen: maer braecken die ten lesten.

Canidius.
Der swaluwen gheuecht beteeckent selden goet.

Anthoniado.
Dit teecken, vrees' ick, sal verliesen doen den moet.

Canidius.
'Tmoest seker *Progue* zijn die d'ander quam verjaghen.

Anthoniado.
Dees voghels dien wy noch haer bloedigh teecken draghen.

Canidius.
'Tschijnt dat 't*AEgyptsche* rijck gedreyght wordt met den val.

Anthoniado.
Soo't niet veel eer en thoont wat ons ghebeuren sal.

Canidius.
Wat teeckens zijn daer noch tot ongheluck verschenen?

Anthoniado.
De stadt *Pisaurum* is versoncken en verdwenen.
Sijn op-gherechte beeldt in *Alba* d'oude stadt
Heeft anghstelijck ghesweet veel oueruloedigh nat.

In *Patras* heeft hy self door blixem sien verbranden
Den Tempel *Herculis* bewaerder van dees landen.
T'*Athenen* daer den strijdt der *Reusen* stondt van steen,
Is *Bacchi* beeldt door windt te niet ghedaen alleen.
Ghy weet dat hy hem roemt van d'een te zijn ghecomen,
En dat hy 'tleuen heeft van d'ander aenghenomen.

Canidius.
Dees teeckens, vrees' ick, zijn voorseggingh van sijn doodt.

Anthoniado.
Den seluen windt brack ooch de twee *Colossen* groot,
Waer van *Eumenes* hem en *Attalus* mocht roemen,
Die hy naer sijnen naem eergierigh had' doen noemen.

Canidius.
Voorseghen teeckens iet, soo thoonen sy ons quaet.

Anthoniado.
Hy meynt dat sijne macht voorcomen sal den haet.

Canidius.
Gheen macht can wederstaen het willen van de Goden.

VERSCHONINGH.

M. Anthonius, en Cleopatra.

Dat ghy mijn heyr-cracht voert daer ick u heb' gheboden,
Het hooft van *Actium* is alderbest bequaem,
Maeckt dat mijn schepen daer vergaeren altesaem.
Canidius, ghy sult mijn macht te landt vergaeren,
Ick wil met mijn gheluck den vyandt teghen vaeren,
Neptanum hebben wy sijn offerhand' ghedaen,
Hy sal ons, soo ick hoop, in ons gheluck voorstaen.

Anthoniado.
Maer *Caesar* is alree' langhs *Ionien* ghecomen,
En heeft met sijne macht *Torynam* inghenomen.

Cleopatra.
Dat hy ons, is hy daer, dan by het vier verbeydt.

Anthonius.
Ick heb' soo wel als hy ten oorloogh hem ontseydt.
Dat hy com' teghen my, om man voor man te vechen,
Om seluer onsen twist met dit ons sweerdt te slechten:
Soo niet, dat ick met hem wil proeuen mijn ghewelt,
En strijden teghen hem in het *Pharsalis* veldt,
Het veldt daer *Caesar* heeft *Pompeium* ouerwonnen,
Waer door hy sijn macht soo machtigh heeft begonnen.
Anthoniado moet, 'ten is dien *Caesar* niet,
Daer in *Pharsalia* den slach is door gheschiedt,
'Ten is hy, segh ick, niet, die om soo veele slaghen
Tot vijfmael de Triumph [...] rechtueerdigh heeft ghedraghen
'Ten is noch maer een kindt, 'tis *Caesars* erf-ghenaem,
Die niet sijn hert en heeft, al voert hy sijnen naem.
Al heeft *Amyntas* my ontrouwelijck begheuen,
De vreese van de doodt doet hem soo schandigh leuen.
Dat *Deiotario* met *Caesar* vry aenspant,
Ick sal my wreken wel van dees veruloeckte schand'.

Canidius.
Domitius den Vorst is oock van ons gheuloden.

Anthonius.
'Tis waer ick heb sijn goedt te senden hem gheboden.

Cleopatra.
Soo sondt ghy hem het gheen dat alree' was verbeurt.

Anthonius.
Dat hy nu ouerdenckt wat deught hem is ghebeurt.
Met die ghewilligh zijn wil ick met *Caesar* strijden.

Canidius.
'Tvermetelijck besluyt en wilt gheen raden lijden.

Anthonius.
Raedt vry wat dat u dunckt, wy volghen gheeren raedt.

Canidius.
Soo raed' ick, dat ghy't landt noyt om de zee verlaet,
Ruymt haer voor *Caesar* vry, 'ten sal gheen schande wesen,
Denckt of den strijdt ter zee hem niet en maeckt ghepresen,
Waer in dat hy verwan *Pompei Magni* soon,
Daer niemandt van en quam, dan die met vrees' ontvloon.
Ghy weet dat al u volck versocht is en eruaren,
Te strijden op het landt, en niet ter zee te vaeren.
Sendt daerom weer te rugh ons vrouw *Cleopatram,*
En treckt met uwe macht in *Macedoniam*.
Te meer ghy daer verwacht den Coninck vande *Geten,*
Die ons met sijne macht (al is hy veer gheseten)
Sijn bystandt heeft belooft, met die van *Thracia*,
Van *Pontus, Libyen,* en *Capadocia.*
Heeft niet den *Arabier,* de *Meden,* en *Galaten*
Met eede vast belooft u niet in noodt te laeten?
En ander volcken meer, die noyt den *Oceaen*
Noch *Amphetrites* schoot ghewoon zijn te door-gaen.
Gheen mannen hebben cracht als sy haer houden moeten:
Maer wel, wanneer sy vast op't landt staen met haer voeten.

Cleopatra.
My dunckt dat yder een hem 't raden onderwint.

Anthonius.
Een yder raedt het gheen dat hy gheraden vindt.

Cleopatra.
Vlyssem vindtmen wel om yder een te raden;
Maer niemandt *Aiax* is in mannelijcke daden.

Neen, laet ons op de zee versoecken ons ghewelt,
Daer wint de *Griecksche* macht veel eer als in het veldt,
De plaets en doet het niet, maer mannen, hert, en handen.

Anthonius.
Doet dan op sestigh naer de schepen al verbranden,
Kiest thien Galeyen uyt, die ghy vindt alderbest,
En wapent die met volck; verbrandt voort al de rest.

Canidius.
Wat reden dwinght u doch te branden soo veel seylen?

Anthonius.
Om dat ick niet en wil mijn macht soo veel verdeylen,
Den noodt die wetten breckt die dwinght my tot den slagh.
Laet sien of niet fortuyn meer als den noodt vermagh.

Cleopatra.
Die van't gheluck mistrouwt, is onwaerdt dat te crijghen,
'T gheluck moet yder een door gunst of macht vercrijghen.

Hopman.
Word' ick en mijns ghelijck, ô Keyser! dan mistrout,
Dat ghy stelt al u hoop in dit broosch vlottigh hout?
Mistrout ghy dit mijn sweert of teeckens van mijn wonden,
Dat altijdt t'uwen dienst onwinbaer is beuonden?
Laet strijden op de zee die van *Phaenicia,*
Of wel 't *AEgyptsche* volck met die van *Graecia:*
Gheeft ons het vaste landt vast onder onse voeten,
Waer in wy zijn ghewoon den vyandt vroom t'ontmoeten;
Waer in wy zijn ghewoon te winnen in den strijdt,

Anton. strect int voorbygat sijn schouderen.

Of steruen daer wy staen, tot eer, of tot profijt.

Tweede deel.
Vierde Vyt-komen.

Charon, Daemon.

Maer *Daemon* seght my doch, hoe zijt ghy soo verblijdt?

Daemon.
Ick socht, ô *Charon!* u: ghy comt ter rechter tijdt.

Charon.
Wat tijdingh brenght ghy ons? zijn't aenghename saecken?

Daemon.
Dat ons *Proserpina* sal bly, en vreughdigh maecken.

Charon.
Spreeckt uyt het gheen ghy hebt, ontlast u van den last.

Daemon.
Aen u te segghen iet en is my niet belast,
Nochtans sal ick het doen: Ons helsche dry Goddinnen.
Door haere neerstigheydt de wereldt ouerwinnen,
Sy hebben't door haer quaedt vergiftight ouer al
Met pest, twist, oorlogh, moordt, en ander ongheual;
Ia soo dat sy gansch cael zijn van haer helsche slanghen,
Die haer in plaets van haeyr rondtom het voorhooft hanghen.
'Tvergift is heel van haer, sy soecken we'er fenijn
Van ander slanghen quaedt, die noch op't aerdrijck zijn,
Haer borsten zijn gansch slap, 'tfenijn is uyt-ghesoghen,
Haer hooft staet als een ey van haeyren uyt-ghetoghen:
Maeckt daerom dat u schuyt van riemen is voorsien,
Want ghy veel zielen haest sult aen den oeuer sien.

Charon.
Dees dinghen wist ick wel, had' vrijlijck t'huys ghebleuen.

Daemon.
Wel wie had' dese tijngh u doch soo ras ghegheuen?

Charon.
Wie? *Ossa* bracht het ons, die't alles openbaert.

Daemon.
Gheen snelder in dit stuck als dees Goddin vermaert:
Maer waerom toeft ghy dan, wilt ghy niet ras gaen vaeren?

Charon.
Om dat mijn saecken hier alsoo gheleghen waeren.
Ick com tot hier ghereyst, om dat ick coopen sou
Een stercke nieuw Gallay, die goet is en ghetrouw,
Door dat mijn oude schuyt verrot en gansch versleten,
Niet voeren sou het gheen dat *Ossa* my liet weten.

Daemon.
Hoe zijt ghy soo besweet? of comt ghy uyt het badt?

Charon.
Door't breken van mijn schuyt ben ick soo schandigh nat.

Daemon.
Wel hoe zijt ghy soo nat tot hier soo ras gheclommen?

Charon.
Om dat ick ben uyt *Styx* den helschen vloedt gheswommen.

Daemon.
De zielen uwe vracht, waer bleuen die daer naer?

Charon.
Die swemmen inden vloedt als vorschen hier en daer.

Daemon.
Maer *Charon* seght ons doch, wat *Ossa* quam vertellen?

Charon.
Dat twee door haeren twist de gantsche wereldt quellen,
Ia soo dat gheenen hoeck ter wereldt schier is vry,
Die door haer raserny niet vol van oorlogh zy.

Daemon.
Verhaelde sy de macht die yder bracht om vechten?

Charon.
Den eenen had' by hem wel hondert duysent knechten,
Met twaelef hondert man van peerden wel voorsien;
Denckt eens wat grooter moordt daer haestigh sal gheschien,
Den and'ren had' by hem tachtentigh duysent mannen:
Maer meerder peerde-volck', en beter in-ghespannen.

Daemon.
Wist sy wat Coninghen daer waeren by versaemt?

Charon.
Sy heeft het al gheseydt, en hoe sy zijn ghenaemt.

Daemon.
Dees wetende Goddinn' laet alle dinghen weten.

Charon.
Den eenen had' by hem den Coninck van de *Geten,*
Van Hooch *Celicien,* van *Cappadocia,*
Van't machtigh *Libyen,* van *Pontus, Thracia,*
Van *Licaonien,* van *Meden,* van *Galaten,*
Van't rijck *Arabien,* met ander ondersaeten;
Herodes wasser oock den vyandt van ons rijck:
Dees zijn vol raserny, en woeden all' ghelijck.
Den and'ren die sijn macht streckt tot *Euphrates* stranden,
En onder sijn ghebiedt heeft all' de groote landen,
Die *Phoebus* met sijn coets in't Westen ouer-rijdt,
Had' minder macht, maer volck bequamer tot den strijdt.

Daemon.
Al dat ghy hebt gheseydt, dat weet ick waer te wesen:
De wereldt is naer wensch in oorlogh op-gheresen.

Charon.
Maer wie is aldermeest met raserny ghequelt?

Daemon.
Die tot sijn ongheluck verliesen sal het veldt.
Ghy zijt voorseker haest den rijcksten van ons allen.

Charon.
Waar door?

Daemon.
Door dat daer haest soo grooten vracht sal vallen.

Charon.
Om eenen *Danace'* die yder brenght met haer.

Daemon.
Veel cleyne maecken 'tgroot.

Charon.
Dat spreeck-woordt is wel waer,
Soo daer niet menighmael ghelijck *Menippus* quamen.

Daemon.
En gaf *Menippus* niet?

Charon.
Gansch niet.

Daemon.
Ick sou't my schamen.
Wat seyde ghy tot hem? en wordt ghy niet wel gram?

Charon.
'Twas wonder dat ick hem niet we'er het leuen nam.

Ick riep, t'sa booswicht voort ghy moet u veer betaelen;
Maer wat, 'ten wasser niet, 'ken kost niet van hem haelen,
Hy spotte noch met my, hy riep, roept hebt ghy lust,
Ick ben nu ouer 'tveer, mijn ziel is nu gherust;
Indien *Mercuri* wilt, hy magh voor my wat gheuen,
Hy is die my tot u ghebrocht heeft uyt het leuen.
Ick swoor by *Plutos* hooft, datick hem worghen sou:
Hy swoor dat hy my dan den cop oock pletten wou.
Al wat ick swoor of riep, hy speelde my den doouen:
Soo comen daer seer veel, wilt ghy my maer gheloouen.

Daemon.
Dees die ghy nu verwacht, zijn rijck ghenoegh van geldt.

Charon.
Ia seker, soomen haer dat niet en rooft op't veldt.
De dooden, weet ghy wel, berooft men van haer cleeren,
Dan sietmen haer soo naeckt tot mijnen oeuer keeren.

Daemon.
Neen, nee, sy laeten haer den penninck voor het veer.

Charon.
Die sonder penninck comt, sal proeuen dit gheweer.
Al dat ick voortijdts won, dat moet ick gaen besteden:
Want niemandt wercken wil, van die zijn ouerleden.

Daemon.
Vulcanum hebben wy, die werckt doch wel in't stael.

Charon.
Ia soo het schip moest zijn van yser of metael.

Daemon.
Gaet door *Mercuri* gonst dan een galleye coopen.

Charon.
Daer wil ick inder haest om by de menschen loopen.

Daemon.
En ick wil blijde maer' gaen brenghen in ons'hel.

Charon.
Ons helsche Coninghin sal lacchen om dit spel.
Voorseker sy sal nu met vreught gaen maeltijdt houwen,
Met dat *Menippus* gaf, dat wy haer gheuen souwen.

Daemon.
Wat gaf hy doch voor haer, ay *Charon* seght ons dat?

Charon.
Lupijnen, maluw, loock, en iet 'ken weet niet wat.

Daemon.
Dat is der zielen spijs, en eet sy gheen Trighliden?

Charon.
Trighliden niet alleen: maer somtijdts oock Maeniden.

Daemon.
Vanght ghy dees vischkens niet in uwen helschen vloedt?

Charon.
In *Styx*, want *Acheron* en gheeft die noyt soo goedt.

Daemon.
Gaet henen, dat ghy haest moeght keeren by u zielen.

Charon.
Ick denck wel dat daer veel aen mijnen oeuer krielen.
Ay *Daemon* gaet ghy voor, en seght de zielen aen,
Dat ick strackx comen sal, soo haest ick heb' ghedaen.

Choor van AEgyptsche Soldaten.

O *Goden van d'*AEgyptsche *vloeden,*
Hoe condt ghy lijden desen spijt?
Dat nu een yder sal vermoeden,
Dat ghy min als den Tyber *zijt.*

Hoe lijdt ghy dat u crachten vlieden,
En vvijcken den Latijnschen *naem?*
Soo ons dit meerder moet gheschieden,
Soo is verloren all' ons' faem.

Den slagh is ouer al verloren,
Soo vveel te vvater als te land':
'Tschijnt dat den hemel heeft ghesvvoren
Dat hy moet lijden dese schand'.

VVaer saghmen oyt cloeckmoedigh strijden,
Daer vrouvven voeren het ghebiedt?
Haer teer ghemoet en can niet lijden
De moordt te sien die daer gheschiedt.

Dees vrouvve vrees' de' vreesich vluchten
Ons Cleopatram *uyt den slagh,*
VVaer door sy de' den Veldt-heer duchten,
Die meer op haer als elders sagh.

Hy liet sijn volck, die lijf en leuen
Voor hem al stelden in't gevaer,
En heeft hem op de vlucht begheven,
Om haer met schand' te volghen naer.

O schandelijck en dvvaes beminnen!
Hoe doet ghy volghen uvven vvensch?
Als ghy verliesen doet de sinnen,
Den licht verliefden dvvaesen mensch.

Den ouden naem der Grieckscher *volcken*
VVordt nu door Caesar *neergheleydt,*
Die sijnen naem tot aen de vvolcken
Gaet spreyden vol van heerlijckheydt.

Hy heeft tot sijnen lof verslaghen
Ons machten by Tenarus *hooft,*
En doet de Griecken *droevigh claghen,*
Die hy van eer en naem berooft.

Maer nu hy ons gaet vrijheydt gheuen,
Gheeft hy hem seluen lof en eer:
De deught die maeckt den mensch verheuen,
En loont met lof haer eyghen Heer.

Dat Solon *nu eens mocht verrijsen,*
En sagh ons vrijheydt soo vergaen,

Hy sou voorseker vve'er bevvijsen,
Dat niemandt op't gheluck magh staen.

Draeght danhet iock dat ghy voor desen
O Griecken *eerst aen ander gaeft.*
Die vvilligh lijdt, die vvordt ghepresen,
Door dat den mensch onvvilligh slaeft.

Verthooninghen.

D'eerste, daer Anthonius het inghewant doet besien, dat hem ongheluck voorseydt.
Tweede, daer beyde de Leghers slaen.
Derde, daer Cleopatra vliedt, ende Anthonius haer volght.

PAVSA.

Derde deel.

Eerste Vyt-komen.

C. Augustus, Agrippa.

DEN Vorst en thoont geen macht, wa*n*neer hy onrecht doet;
Maer als hy't onrecht straft, dan toont hy 'tgroot gemoet.
'Tis d'aldergrootste macht, dat wy ons niet beweghen,
Wanneer dat ons Fortuyn begint te loopen teghen.
Al heeft den ouden Grieck *Sophocles* ons gheleert,
Dat haer Fortuyn altijdt naer d'ongherechte keert.

Soo heb' ick doch ghesien, dat sy haer gunst comt gheuen
Die door rechtueerdigheydt tot wraecke wordt ghedreuen.
De wijsheydt en 'tgheluck zijn van verscheyden aert,
Nochtans haer beyder cracht ghelijcke werckingh baert;
Want beyde leyden sy tot eer, tot staet, tot wenschen,
Tot hoocheydt, roem, en naem, en glori van de menschen:
Maer die den meesten roem wil crijghen tot sijn vreught,
Die voeghe by 'tgheluck de wijsheydt met de deught;
Daer dese zijn versaemt, comt *Themus* gunstigh woonen,
Om met rechtueerdigheydt sijn goede saeck te loonen.
Fortuna, soo men seydt, somtijdts haer boden sendt,
Dat ick oock heb' ghesien, als ick quam uyt mijn tent:
Want als ick voor den slagh mijn schepen ginck beschouwen,
Sagh ick een, die voor hem ginck eenen esel stouwen:
Ick vraeghde wie hy was; hy seyde dat hy hiet
Eutychus, dat in't Grieckx gheluckigh ons bediet;
En *Nicon,* die ick hem met moeyte voort sagh drijuen,
Dat ouerwinder is, dat ick verhoop te blijuen.
O goddelijck voorsegh! ô goddelijck besluyt!
Hoe voert ghy onse saeck tot uwen voordeel uyt?
Hoe cont ghy door ons macht dijn hooghe wraeck uyt-voere*n*?
En straffen die met leedt de wereldt soo beroeren?
Ick wil tot danckbaerheydt van dat ick hier verhael,
Den Esel met den man doen maecken van metael,
En rechten haer om hoogh daer ick heb' ouerwonnen,
En cieren voort de plaets van dat ick heb' ghewonnen:
Maer op dat ick betoon mijn groot danckbaerigh hert,
Wil ick dat aen het volck het graen ghegheuen wert,
Dat naer sijn nederlagh' t'*Athenen* is ghebleven,
En wil de *Griecken* we'er haer oude vrijheydt gheuen.
Dat *Griecken* nu verheught, dat *Griecken* nu verblijft,
Danckt *Caesar Griecken* nu, dat ghy we'er *Griecken* zijt:

Danckt nu *Tritioniae* ghy mannen van *Athenen,*
Dat ick door haere deught t' *Athenen* ben verschenen.

Agrippa.
De deught maeckt dat den mensch de Goden wordt gelijck.

Caesar.
De deught maeckt door haer eer den mensch onsteruelijck.

Agrippa.
De deught maeckt dat wy ons den vyandt goet bethoonen.

Caesar.
De deught thoont haere cracht, als sy in ons comt woonen.

Agrippa.
Natuer en baert in ons niet hoogher als de deught.

Caesar.
De deught leeft door den geest met d'alderhooghste vreught.

Agrippa.
Den tijdt vernielet al, maer deught blijft alleen leuen.

Caesar.
Die uyt de ziele gaen de beste werckingh gheuen.

Agrippa.
Die doet sijn eerste deught, die hem van't quaedt onthoudt.

Caesar.
De deught staet op den wil voornamentlijck ghebouwt,
Daerom wil ick door deught de *Griecken* tot my trecken;
Om haere deughden we'er tot mywaert te verwecken.

Agrippa.
Den roem van uwe deught, ô *Caesar!* heeft het hert
Herodis soo beweeght, dat hy u dienaer wert.

Caesar.
Niet mijne deught, maer vrees' doet hem tot mywaert comen.

Agrippa.
Die machtigh is door deught, doet yder een verschromen:
Want 'tghene dat hy doet, doet hy door hooghe macht.

Caesar.
Niet doet den aerdtschen mensch meer dolen in't ghedacht,
Dan dat hy sijn gheluck hem seluer wil toe-schrijuen,
En niet de Goden groot, die't al door ons bedrijuen.
Haer gunst heeft my 'tgheluck ghegheuen in den slagh,
Haer vrees de' datmen hem soo vreesigh vluchten sagh.
Soo haest hy tot sijn schandt *Cleopatram* sagh vlieden,
Die hy meer heeft bemindt dan soo veel vrome lieden.
Nu weet hy eerst te recht wat dat hy heeft ghedaen,
Nu voelt hy wat het is op sijn gheluck te staen,
Nu siet hy wat het is van vrouwen te gheloouen,
Die door haer schoon ghelaet der mannen hert beroouen.
Waer saghmen oyt *Romeyn,* die om een vremde vrouw'
Sijn heyr liet in den noodt, barbarisch en ontrouw?
Als desen dwasen sot, die hem soo laet verteyren,
Dat hy gheen macht en heeft hem seluer te verweyren.

Agrippa.
Den hooghmoet maeckt den mensch in sijne saecken blindt.

Caesar.
Den hooghmoet niet soo veel als een die dwaes bemindt.
De min doet niet alleen des minnaers oogh' verblinden;
Maer doet tot in het hert sijn groote crachten vinden.

Agrippa.
De blindtheydt van sijn hert veroorsaeckt sijne schand'.

C. Augustus.
Gaen wy de Goden doen haer danckbaer offerhand'.
Die danckbaer met ootmoet de Goden danck bethoonen,
Die sullen sy naer wensch met lof en eer becroonen:

Derde deel.
Tweede Vyt-komen.

M. Anthonius, Lucillus, Aristocrates, Canidius.

HEEFT hem den hemel dan versworen teghens my?
Wilt hy dat ick de proef van sijn gramschap zy?
Dat hy dan voort verweck de Goden van der hellen,
Om my met meerder quaedt en onghedult te quellen.
Wraeckgierighe Goddin vernielt ghy dan den mensch,
Om u veruloeckte ziel te gheuen haeren wensch?
Moest ick tot uwen lust onsaligh zijn gheschapen,
Om dat my *Caesar* sou vurnielen met sijn wapen?
O grouwelijck gheset! veruloeckt moet zijn den dagh,
Dat ick *Cleopatram* tot mywaert comen sagh;
Waer door ick met haer min ben listigh ouerwonnen,
Waer door dat mijn gheluck te daelen is begonnen,
Waer door dat ick verloor den luyster van mijn eer.
Acht ghy *Cleopatra* mijn leuen dan niet meer?
Dan dat ghy leuend' my wilt gheuen mijn vyanden,
Om dat ick lijden sou de straf van uwe schanden?
Dacht ghy niet dat u vlucht beroeren sou mijn hert,
Dat als den visch door't aes tot u ghetrocken wert?
Waer door dat mijne macht en schepen wert gheslaghen,
Dat ick met onghedult ter doodt toe sal beclaghen.
Maer wat bedroef ick my? 'tis dwaesheydt dat ick claegh,
Mijn wapen heb' ick noch, die ick aen't lichaem draegh.
Soo langh ick die noch hebb', en dit mijn sweert can roeren,
Sal *Caesar* my tot schand' in sijn triumph niet voeren.

Ghy hebt, *Cleopatra,* ghetriumpheert van my,
Ghy, segh ick, hebt alleen mijn ziel in heerschappy:
Mijn vrijheydt bindt ghy vast met uwe blonde haeyren,
Die banden van mijn hert, niet van mijn handen waeren.
Ghy zijt die ouerwint, en dwinght, maer niet met macht,
Want niemant my bedwinght door wapen noch met cracht.
De cracht van u ghesicht doet my ghedienstigh leuen,
Mijn vrijheydt is van my, my en is niet ghebleuen.
Al heeft *Fortuna* my begheuen tot mijn leedt,
Al thoont den hemel hem als mijnen vyandt wreedt,
Al zijn de Goden gram om mijn ontrouwe daden,
Soo sal hem *Caesar* doch naer wenschingh niet versaden.
'Tis nu soo veer met my, dat ick niet met den voet,
Maer door dees handen vroom sijn cracht ontvlieden moet,
Sy sullen my den wegh van mijne vrijheydt wijsen,
Hy seluer sal dees vlucht ghedwonghen zijn te prijsen.
Voelt ghy *Lucille* niet de smert van mijn verdriet?
Prijst ghy niet datmen soo sijn dulle cracht ontvliedt?
Siet ghy niet dat ick word' van Godt en mensch verlaeten?
En dat mijn eyghen volck my als haer vyandt haeten.

Lucillus.
Niet blijft in eenen standt, *Fortuna* draeyt altijdt
Haer onghestadigh radt, 'tverkeert al door den tijdt:
Die op sijn hoop betrouwt, wordt lichtelijck bedroghen:
'Tghenoeghen is van ons ten hemel wegh gheuloghen.

Aristocrates.
Die met ghedult verdraeght, den vyandt ouerwindt.

Lucillus.
Gheen mannelijck ghemoet men in den ghenen vindt,
Die met versaeghde vrees' ontvlieden wilt sijn plaghen:
Maer wel die't ongheluck cloeckmoedigh can verdraghen.

Als eens op eenen tijdt gheuraeght wert den tyran,
Die naermaels sijnen cost met school t'*Athenen* wan,
Waer toe dat hem doen hielp *Platonis* constigh leeren,
Of sijn *Philosophi* die hem had' doen vereeren?
Gaf antwoordt, dat sy hem verdraghen had' gheleert
De wanckelbaer Fortuyn, die licht en snel verkeert.

Anthonius.
'Tis qualijck met ghedult te lijden sijn verderuen.

Aristocrates.
Noch quader voor de ziel, door onghedult te steruen.

Anthonius.
Niet doodt mijn ziele meer, dan dat my die verraedt,
Die my verwonnen heeft, en in mijn ziele staet.

Lucillus.
Mistrouwt doch niet van haer, sy is te groot gheboren,
Haer Conincklijck ghmoet en heeft sy niet verloren.

Anthonius.
Den gheest is haer te groot, door hoochmoet brandt haer hert.

Lucillus.
Door grootheydt van ghemoet men ouerwinder wert.
Het bleeck wel haer ghemoet, wanneer sy haere schepen
Liet ouer 'tvaste landt met groote moeyte slepen,
Tot in een ander zee van het *Arabis* landt,
Waer van haer d'*Arabiers* veel staecken inden brandt.

Anthonius.
'Twas wraecke van haer vlucht, die sy daer moeste lijden.

Lucillus.
De Goden doen haer wraeck op haer bequame tijden.

VERSCHONINGH.

Canidius.
Hadt ghy den raedt ghelooft, ô Keyser, die ick riedt,
Ghy, noch u moedigh Heyr, en waert niet in't verdriet:
Hadt ghy der vrouwen raedt voor d'onsen niet ghepresen,
Ghy soudt noch Keyser zijn, en wy'verwinders wesen:
Hadt ghy met u gheluck by ons gheweest op't landt,
G'en hadt *Cleopatram* niet vluchten sien met schand';
Waer door ghy wert beweeght u heyrcracht te begheuen,
Om die te volghen naer, waer in ghy wenscht te leuen.
Wy hoorden op het landt dat ghy ghevloden waert,
Nochtans u moedigh Heyren wert noch niet vervaert,
Maer hielden met ghewelt noch seuen daghen teghen;
Hoe wel wy dagh op dagh van *Caesar* boden creghen.
Dan doen ick wert ghewaer dat my verliet het Heyr,
Ben ick by nacht ontvlucht alleen met mijn gheweyr.

Anthonius.
Is dan naer uwe vlucht mijn Heyr tot hem gheweken?

Canidius.
'Tis al aen *Caesars* sij, soo ick heb' hooren spreken.

Anthonius.
Dat hy ouerwint, en dat ick lijden leer.
Maer zijn tot mijnen dienst gheen Bondtghenoten meer?

Canidius.
De Coninghen alt'saem zijn al by hem ghevloden,
Ia tot *Herodes* self den Coninck vande *Ioden*.

Anthonius.
Soo is dan al den loop van mijn gheluck ghedaen.
Ick wil als *Timon* de', my oock vertrecken gaen.

En doen in *Pharos* my een cleyne wooningh' bouwen,
Daer ick my van den mensch in eensaemheydt wil houwen.
Wat vreught sou nu mijn hert gheschieden by den mensch?
Daer ick mijn minder sien vernoeght naer sijnen wensch,
Daer ick met herten leet moet hooren en verdraghen,
Dat *Caesar* door mijn schuldt mijn heyrcracht heeft verslaghen.
Ghy *Timon* hebt gheleert, datmen door d'eensaemheydt
Der menschen haet ontvliedt met haer ondanckbaerheydt,
Daerom wil ick als ghy de menschen oock verlaeten,
En haer naer uwe leer met haere dwaesheydt haeten.

Lucillus.
Verlaet u vrienden niet, die wenschen uwe vreught.

Anthonius.
Den rechten vriendt bethoont in teghenspoedt sijn deught:
Comt vrienden dan met my in miin eensaemigh leuen,
Soo moeght ghy mijn verdriet door troost vertroostingh geue*n*.

Derde deel.
Derde Vyt-komen.

Cleopatra, Iras, Charmion, Euphronius, Ostrobas, 4. Gevangen.

MEYNT ghy mijn waerde ziel, dat ick u heb' verraden?
Meynt ghy dat in mijn hert zijn soo vervloecte daden?
Meynt ghy dat in mijn borst soo veel ontrouwheydt leeft,
Dat het verraden sou van wien het leuen heeft?
On neen! en denckt dat niet, veel eer sal my verpletten
Den blickxem, eer ick u sal uyt mijn herte setten;

De *Tygers* die in't bosch *Hircani* zijn ghevoedt,
Die sullen haer veel eer versaeden van mijn bloedt:
Het aerdtrijck sal veel eer met groote cracht op-scheuren,
Om my te swelghen in, eer ghy dit siet ghebeuren.
De wreede *Crocodil* sal my verscheuren eer,
Eer ick u laeten sal, mijn Coninck, Vorst, en Heer.
Meynt ghy dat mijn ghemoet soo Conincklijck gheboren,
Met dees ons nederlagh' te saemen is verloren?
Neen, neen, *Anthoni* neen, ick draegh ghetrouwe minn',
Ick blijf tot *Caesars* spijt u ziel, u Coninginn'.
O grouwelijck misval! wat moet ick al verdraghen?
Wat sendt my de Fortuyn al grouwsaem wreede plaghen?
Verdraegh' ick niet ghenoegh, dat ick verlies mijn landt?
Moet ick verliesen oock door wien mijn herte brandt?
O straelen van mijn sonn'! ô leuen van mijn leuen!
Hoe cont ghy u van my in eensaemheydt begheuen?
Weet ghy niet dat ick u veel meerder heb' bemindt,
Dan mijne vrijheydt groot, croon, scepter, rijck, of kindt?
Moet ick door u opset van u zijn afghescheyden,
Om dat ons droefheydt niet sou eynden met ons beyden:
Om dat ick niet met u sou daelen in het graf,
Om dat ick niet met u ontvlieden sou de straf?
O grouwsaem ongheluck! hoe quelt ghy onse sinnen!

Iras.
Maer waerom laet ghy u van onghedult verwinnen?
Weet ghy niet dat den mensch sijn grootheydt van ghemoet
Door lijdtsaemheydt bethoont in druck en teghenspoedt?
Weet ghy niet dat ghy schendt de schoonheydt van u wesen?
Dat meer als hemelsch is, en goddelijck ghepresen?
Weet ghy niet dat ghy zijt van't Conincklijcke saet,
Dat door haer vroomheydt quam tot hoocheydt, eer, en staet?

Hebt ghy dan gheenen moet dat ghy dees onghelucken
Door u grootmoedigh hert met cracht sult t'onderdrucken?

Cleopatra.
Te veel is mijn verdriet, niet isser als de doodt,
Dat my bevrijden can van mijn ellenden groot.

Iras.
Niet is onmoghelijck voor die hem self can dwinghen.

Cleopatra.
Ach dat zijn, *Iras*, nu onmoghelijcke dinghen.
De wanhoop en de vrees' verwinnen dit mijn hert.

Iras.
Die met ghedult verdraeght, noyt overwonnen wert.

Cleopatra.
Ghedult is wel het gheen' dat noodigh is de menschen:
Maer wie verliest dat niet, als hy verliest sijn wenschen?

Charmion.
Den hemel heeft ghevoeght was ons ghebeuren sal.

Cleopatra.
Den hemel my besoeckt met al dit ongheval.

Charmion.
Laet ons dit ongheluck met alder haest ontvlieden.

Cleopatra.
Dees vlucht can maer alleen door mijne doodt gheschieden.

Charmion.
Dat waer te wreeden vlucht: ô neen! tot *Caesar* vliet,
Die door sijn hooghe deught sal eynden u verdriet.

Cleopatra.
De baeren sullen eer tot aen den hemel vlieghen.
Wat meynt ghy *Charmion* dat ick hem sal bedrieghen?

Den aenghenaemen dagh sal eergelijck den nacht
Met zeylen zijn bedeckt, en ghy, ontrouw veracht:
De sterren sullen eer staen in de groene baeren,
Eer dat ick laeten sal, met dien ick wensch te paeren.
Neen, neen, *Anthoni* neen, denckt vry waer dat ghy gaet,
Dat ghy nochtans by my en in mijn ziele staet.
Ick volgh' u ouer al, soo langh' u ziel zal leuen,
Sal sy als mijne sonn' mijn ziel haer straelen gheuen.
Zijt ghy het leuen moe, nu wy verliesen 'trijck,
In leuen en in doodt sal ick u zijn ghelijck.
De proeue van de doodt wil ick daerom gaen proeuen,
Aen die verwesen zijn, en maer de doodt vertoeuen.
Gaet henen, roept haer hier, haelt *Iras* ghy't fenijn,
En brenght de slanghen me', die op mijn camer zijn.
Euphroni ghy sult gaen den ouerwinder groeten,
En vallen als een slaef ootmoedigh voor sijn voeten.
Bidt hem van mijnent wegh' naer u voorsichtigheydt,
Dat hy naer sijne deught den tooren nederleydt:
Ghy weet hoe dat men best het jonghe rijs can buyghen,
Ghy, segh ick, cont daer van het alderbest ghetuyghen,
Die door u const en leer mijn kinders van haer jeught
Ghewesen hebt te gaen de weghen van de deught.
Ghy sult dan alderbest sijn jonck ghemoet beweghen,
Seght hem, dat ick sijn slaef tot hemwaert ben gheneghen:
Niet door oncuysche min, maer om dat sijnen naem
Van deughden wordt verbreydt door vleughels van de faem;
Dat hy daerom den strael van sijne deught wilt thoonen,
Om mijn gheneghentheydt met sijne deught te loonen.
Bidt hem, dat hy vergunn'mijn rijck *Caesarion,*
Sijn broeder en mijn kindt dat *Caesar* aen my won.
Dat hy door sijne deught soo langh' in hem verschenen,
Verdraegh' dat mijnen man magh leuen tot *Athenen,*

Niet als een man van staet, soo hy te wesen plagh,
Soo hy in dit mijn rijck niet rustigh woonen magh.
Ick segh, soo hy hem niet wilt in *AEgypten* lijden,
Daer hy hem tot sijn eer verwonnen heeft in't strijden.
Euphroni soo ghy dit naer uwe wijsheydt doet,
Voorseker ghy beweeght sijn jonck en teer ghemoet.

Euphronius.
Soo niet sijn jonck ghemoet door voorspoedt is verheuen.
Dat dickwils heeft belet de reden plaets te gheuen,
Soo sal ick , soo ick hoop, volvoeren uwen wensch;
Want reden crijght sijn plaets in een verstandigh mensch.

Cleopatra.
Verslijt hier gheenen tijdt, doet haestigh mijn ghebieden.

Binnen.

Euphronius.
De Goden laeten dit naer uwen wensch gheschieden.

Iras en slauen uyt.

Cleopatra.
De proeue van mijn doodt die sien ick comen in.

Eerste slaef.
Ach is daer gheen gena' voor my, ô Coningin?

Tvveede slaef.
Heeft u grootmoedigh hert met ons gansch geen medooghen?

Cleopatra.
Gheeft desen dat fenijn, maer bindt hem eerst sijn ooghen.

Eerste slaef.
O grouwelijcke doodt! hoe bitter is u vrees'?

Ostrobas.
Tsa voort drinckt desen dranck ghewilligh in u vleesch.

Eerste slaef drinckt.

Derde slaef.
Wat doet mijn misdaet my door't leedt al weedom voelen?

Vierde slaef.
Can mijn bedroeft gheween u gramschap niet vercoelen?

Cleopatra.
Dees doodt is veel te straff, my dunckt ick voel sijn pijn.

Iras.
Dit stieren-bloedt en can soo crachtigh niet ghezijn.

Cleopatra.
Gheeft dat aen dese slaef, ô doodt wat zijn u plaeghen!
Hoe qualijck can den mensch u met ghedult verdraeghen!
'Tschijnt dat den mensch sterft door't dencken van de doot.

Tvveede slaef.
Och gheeft my niet soo veel, den cop is veel te groot.

Ostrobas.
Hoe dat ghy meerder drinckt, hoe ghy min pijn sult lijden.

Tvveede slaef drinckt.

Tvveede slaef.
O Goden wilt hier naer mijn arme ziel verblijden.

Iras.
My dunckt dat dit vergift sijn aders crachtigh treckt.

Cleopatra.
Dees schrickelijcke doodt my meerder vrees' verweckt.
Doet desen voor sijn deel dit slanghen-hooft op-eten.

Derde slaef.
Ach ik en hebbe noyt soo wreeden spijs ghegheten.

Ostrobas.
Floekx bijt hem af het hooft, soo eyndight u verdriet.

Derde slaef bijt.

Charmion.
Noyt is daer vremder proef door onuerdult gheschiedt.

Derde slaef.
My dunckt dat ick haer voel mijn darmen open-scheuren,
Och moest my om mijn quaet soo wreede straf ghebeuren?

Iras.
'Tschijnt dat hy in den buyck seer grooten weedom lijdt.

Cleopatra.
Al gheeft de doodt ons rust, het steruen gheeft ons strijdt,
Gheluckigh is den mensch, die't leuen heeft verloren,
Eer hem in sijn ghemoet de vreese wordt gheboren.

Vierde slaef.
O groote Coningin ghenade voor mijn lijf!
Lijdt doch dat ick alleen in't leuen ouer blijf.

Cleopatra.
Wat is dit voor een slangh die ghy hebt in dees bladen?

Iras.
Den *Aspis*, die haer moet met menschen-bloedt versaden.

Cleopatra.
Proeft haer op dese slaef, soo dien wy haere cracht.

Set de slangh aen de slaef.

Vierde slaef.
Och moet ick arme slaef dan worden omghebracht?

Cleopatra.
Doet hem op sijnen arm de leuer-ader suyghen.
Gheen macht can voor de doodt, de doot doet alles buyghen.
O grouwelijcke doodt! hoe pijnight ghy mijn ziel!
My docht dat ick daer self met hem oock henen viel.
Niet hy, maer ick ghevoel de pijne van het steruen.
Ach mocht ick sijne rust met hem nu strack verweruen!

Iras.
'Tschijnt dat de swijmelingh hem sijn verstandt berooft.

Ostrobas.
Hy sucht, en isbedroeft, als ick hem hef het hooft.

Iras.
Het bijten van dees slangh doet steruen in het slapen.

Charmion.
My dunckt dat hy begint naer sijne doodt te gapen.

Ostrobas.
Het sweet dat breckt hem uyt, 'tis teecken van sijn doodt.

Iras.
De pijne die hy lijdt en schijnt niet al te groot.

Cleopatra.
My dunckt dat ick sijn hert wat pijnelijck sien jaghen.

Charmion.
Den doodt die thoont altijdt de wreedtheyt van haer plaeghen.

Iras.
Sijn lijden tot sijn rust is nu met hem vol-endt.

Cleopatra.
Nusien ick dat de doodt verscheyden crachten sendt.
Doet dees lichaemen wegh, sy hebben ons ghewesen,
Wat ons in ons verdriet den nutsten raedt sal wesen.

Choor van Staet-vrouvven.

Iras, Charmion.

D*Aer en zijn gheen meerder plaghen,*
Noch soo qualijck om verdraghen,
Dan te dencken om't gheluck,

Als Fortuyn ons heeft begheuen,
Als vvy door den noodtdvvanck leuen,
Niet in blijschap; maer in druck.

Als Fortuyn ons heeft verlaeten,
Sien vvy onsen vriendt ons haeten,
Dat ons hier Alexas *thoont,*
Die ontrouvvigh heeft verraden
Die hem de' soo veel vveldaden,
D'ontrouvv sijnen meester loont.

VVant als hy en vaste banden
Caesar *vvas ghevoert in handen,*
Heeft hy hem om sijn misdaedt
En om sijn verraedt doen dooden,
Rechte straffe voor den blooden.
Niet is goet als vrome daedt.

Soo langh' Phoebus *laet sijn stralen*
Op het vruchtigh aerdtrijck dalen,
Soo langh' hy sijn helder licht
Loof' en cruyden laet ghebruycken,
Sien vvy't al met vreught ontluycken,
Tot verheugingh van't ghesicht.

Drooghe tacken sien vvy bloeyen,
Blommen sien wy vreughdigh groeyen,

'Tcleyn ghediert gheeft soet gheluyt:
VVatter is, hoe cleyne bladen,
Doet sy door haer straelen schaden,
Die sy schiet met snelheydt uyt.

Maer als Thetis *uyt haer baeren,*
Dicke vvolcken doet vergaeren,
En gaet decken Phoebi *strael,*
Dan soo schijnen al de vruchten
VVederom van rouvv te suchten,
Dan soo sluyt het altemael.

Dan soo gaet de schay verdvvijnen,
Die vvy eerst soo saghen schijnen.
Dan schijnt Phoebi *cracht berooft,*
Dicke vvolcken Phoebum *decken.*
D'ondeught can de deught bevlecken,
En ontcieren haer het hooft.

Recht soo gaet het met de menschen,
Yder dient hem naer sijn vvenschen,
Soo langh' sijnen voorspoedt duert;
Maer als teghenspoedt comt vvercken,
Dan begintmen eerst te mercken,
Dat Fortuyn den mensch vervuert.

Soo haest ons ghelucken vlieden,
Soo verlaeten ons de lieden,

Recht ghelijck de schaduvv' doet.
Gunst van menschen, en ghedachten
Moetmen als de schaduvv' achten,
Die meer schade doet als goet.

Wilt, ô mensch, dan niet verlanghen,
Om u seluen te verhanghen
In dit ydel spinnen-vvebb',
'Tis maer schijn van eer, en staeten,
'Tis de vvereldt vveert om haeten,
Soo ick meer bevvesen hebb'.

PAVSA.

Vierde deel.

Eerste Vyt-komen.

Euphronius, Caesar Augustus, Thyreus.

Knielt.

GHY die de werelt dwinght, bedwinght u groot ghemoet,
Vergheeft de misdaedt doch, voor wien ick val te voet.
Ghy weet, ô Grootsten Vorst! dat dickwils door ghebeden
De Goden zijn versoet van haere toornigheden:
Zijt niet van minder deught, die zijt een Godt der aerd',
Thoont dat ghy *Caesar* zijt, en *Caesar* niet ontaerd'.

C. Augustus.

Sittend op sijne Stoel.

Vergheuen! ha veel eer sal den *Euphrates* vloeyen
Totop de berghen hoogh', en daer doen vruchten groeyen.
Den hemel sal veel eer berooft zijn van de sonn',
Eer dat ick hem vergheef, dat hy soo dwaes begonn'.
Leyt nu sijn ydel hoop in u gheveysde clachten?
Waer is nu sijn ghepoch? waer zijn nu sijne machten?
Waer is sijn wapen nu? waer is nu sijn ghewelt,
Daer hy my door wou slaen in het *Pharsalis* veldt?
Drijft hy met my den spot, wilt hy nu vrede soecken?
Daer hy die heeft verjaeght tot aen des wereldts hoecken?
'Tschijnt dat hy heeft ghedacht om dat ick was soo wijdt,
Dat ick onledigh was, of vreesde voor den strijdt.
Maer hy moet seker zijn, soo hy nu heeft ervaren,
Dat wy noyt soo en zijn, als of wy niet en waren.
Dat hy nu ouerdenckt wie dat hem ouerwindt,
Dat hy my als een dwaes, vry scheldt we'er voor een kindt,
Dat hy mijn kinderspel vry noch eens comt beproeuen,
Ick sal hem, daer hy wilt, met mijn ghewelt vertoeuen.

Euphronius.
Hy heeft op sijn gheluck hem al te veel betrouwt,
Ick weet, ô *Caesar* groot! dat hem sijn doen berouwt;
Wilt hem naer uwe deught sijn misdaedt doch vergheuen,
Of lijdt dat hy met rust magh in *Athenen* leuen.

C. Augustus.
Noch daer, noch daer hy is, noch op het aerdtrijck groot,
Niet can mijn wraeck voldoen als sijn vervloeckte doodt.
Staet ghy op van der aerd', bidt dat ghy voort sult willen;
Maer voor *Anthoni* niet, wilt ghy mijn gramschap stillen.
Sijn op-gheblasen hert veroorsaeckt al dit quaedt.

Euphronius.
Hy lijdt door u gheluck de straf van sijn misdaedt.

C. Augustus.
Sijn ontrow heeft verdient noch grooter straf te draghen.

Euphronius.
Sijn ontrouw is het gheen dat wy in hem beclaghen.

C. Augustus.
Te veel heeft hy gheterght mijn altegroote deught.
Door niet, dan door sijn doodt, ghy ons vernoeghen meught.
Euphroni staet ghy op: maer wacht voor hem te spreken,

Staat op.

Of ick sal my aen u, als aen *Anthoni* wreken.

Euphronius.
De vreese maeckt my stom, dan nochtans mijn beuel
(Al vrees' ick sonder hoop) volbrengh'ick euen wel.
Wat segh' ick, sonder hoop? noyt vrees' is sonder hopen,
Voor dat de saecke thoont een oorsaeck van't wanhopen.
Gheen vrees' en is ghegrondt, wanneer men iet begheert,
Aen die, die door sijn deught de vreese van ons weert.

Valt vveder op een knie.

D'*AEgyptsche* Coninginn', ô Herscher van de menschen!
Doet uwe moghentheydt al 'swereldts voorspoedt wenschen.
Sy kent haer u slauinn', en bidt, dat ghy doch gheeft
Haer rijck aen haeren soon , die sy van *Caesar* heeft;
Ick segh', 't *AEgyptsche* rijck, dat sy eerst heeft beseten,
Eer dat haer u gheluck heeft van den stoel ghesmeten.

C. Augustus.
Niet dat rechtueerdigh is en wordt van my ontseydt.

Euphronius.
Sy bidt dat uwen haet op haer wert neer gheleydt.

C. Augustus.
'Ken draegh' haer geene*n* haet, 'ken sou geen vrouwen haeten;
Maer sy moet, die ick haet, doen dooden of verlaeten.

Euphronius.
Al 'tghene *Caesar* wilt dat wordt van haer ghedaen.

C. Augustus.
Wat dwaesheydt heeft haer dan doen teghen ons op-staen?
Wist sy niet dat den naem van ons' vermaerde volcken
Tot aen den hemel dringht veer bouen all' de wolcken?
Of was haer ydel hoop op *Alexandria,*
Om dat het watrich is, en *Cydnum* heeft soo na?
Dat sy eens ouerdenckt, hoe dat die van *Athenen*
Verwonnen zijn door ons, die eerst soo machtigh schenen,
Wanneer sy *Xerxis* heyr versloeghen door haer macht,
Dat hy nau in een schuyt het leuen daer van bracht.
Die soo hooghmoedigh was, dat hy met dreygementen
Den hemel heeft ghetrotst met all' sijn elementen.
Die meynde dat den windt en wijden *Oceaan*
Hem, als hy maer en sprack, sou wesen onderdaen.
Ick segghe, dese stadt, die wetten heeft ghegheuen,
Die moet nu onder ons naer onse wetten leuen.
Dat sy op *Spartam* siet, het oudt *Laconisch* rijck,
Of dat nu niet en is ons dienstbaer all' ghelijck,
Oock *Macedonia,* daer voormaels *Alexander*
De wereldt door bestre', dat dient nu aen een ander.
Al leyt *Euphrates* wijt in't opgaen van den dagh,
En *Ister* daer de sonn' van reys' te rusten plagh.
Noch wijder streckt ons macht, want wy de woeste baeren
Des grooten *Oceaens* gheluckigh zijn door vaeren.
Dat sy oock ouerdenckt, hoe dat door *Hannibal*
Carthago soo vermaert is comen tot den val.

Dat van den *Phoenicier* den oorspronck had' ghenomen,
Is eyndelijck door macht in ons ghewelt ghekomen.
Den *Syrter, Nasamon,* den *Colcher, Illyrier,*
Den *Thracer, Mauritaen,* den *Dacer, Numidier*
Staen onder ons ghewelt, met die van *Meotiden;*
Ia tot aen *Taurum* hoogh wy door ons macht ghebieden.
Streckt niet den Roomschen naem in't woeste *Libya?*
En daer de sonne daelt veer buyten *Gadira?*
Heeft wel d'*Athlantsche* zee verhindert ons te vaeren
Tot aen des wereldts endt, en *Herculis* Pylaeren?
Heeft *Pyreneus* hoogh door woestheydt wel belet,
Dat *Lusitania* niet volgehn moest ons' wet?
Waer op is dan haer hoop? op haer *AEgyptsche* machten,
Die wy min in het veldt als dese volcken achten?
Wy weten noch seer wel, hoe dat *Pompeius* groot
Van haeren broeder wreedt tyrannich wert ghedoodt.
Dan dat en raeckt my niet, hy heeft sijn straf ghedraghen,
Om dat hy liet sijn heyr, dat voor hem wert verslaghen.
'Tschijnt dat sy soeckt (als hy) dat vader, soon, of kindt
Door borgherlijcken crijgh d'een d'ander we'er verslindt,
Dat broeders teghen een haer bloote sweerden rechten,
Om als in *Syllae* tijdt met dullen moet te vechten.
Dat sy in haer verstandt dit wel had' ouerleydt,
S'en had' hem, soo ick meyn', niet tot den crijgh verleydt,
Noch sy, noch hy, en had' my nu niet bidden moeten,
Noch ghy om haerent wil hier vallen voor mijn voeten.

Euphronius.
De Goden zijn alleen van sulcke dolingh vry,
Daerom versoecken wy, dat 'thaer vergeuen zy.

C. Augustus.
Al dat sy heeft misdaen, dat sal ick haer vergeheuen,
Soo sy hem driift van haer, of brenghen doet om't leuen.

Gaet vanden Stoel.

Ghy *Thyreus* sult met hem by *Cleopatram* gaen,
En bieden haer mijn gunst met al eerbiedingh' aen.
Mijn meyningh sal ick haer met corte woorden schrijuen:
Maer om *Anthoni* doodt moet ghy de saecken drijuen.

Vierde deel.
Tvveede Vyt-komen.

Cleopatra, Iras, Charmion, Euphronius, Eros, Thyreus, Anthonius, Soldaet.

WAT sien ick al verderf? wat lijd' ick al verdriet?
Osire lijdt ghy dan dat my dit leedt gheschiedt?
Is u voorgaende macht tot ons verderf verloren?
Zijt ghy van *Ione* niet voor dit ons landt gheboren?
Is nu den nieuwen Godt, den Godt van't *Roomsche* rijck
Quirinus meer als ghy, of Goden all' ghelijck?
Of zijt ghy van uw' vrucht als u *Bacchanten* droncken?
Heeft *Ganimedes* u met *Nectar* we'er beschoncken?
Dat ghy niet eens en let op u verlaeten landt,
Dat door u dronckenschap moet lijden dese schand'?
Condt ghy u in den noodt niet als een Godt bestieren?
Zijt ghy van minder macht als uwe *Panther* dieren?
Gaet niet aen uwe sij' vrees', oorlogh en ghewelt?
Waerom en comt ghy niet (by ons) met haer in't veldt?
Zijn niet tot uwen dienst de wreede *Corybanten,*
Met d'*Antipoden* al, *Satyren,* en *Bacchanten?*
Die eertijdts (doen ghy waert als wy, hier op der aerd')
Onwinbaer yder hiel door uwe daden waerd'.

O *Euan Euoe!* vergheeft my doch dit raesen.
De wanhoop doet den mensch in sijn verstandt verdwaesen.
De wanhoop die mijn hert vervoert tot onghedult,
Heeft mijn verschrickt ghemoet met raserny vervult.
O *Dyther ambe* groot! ô *Phila*, die ons leuen
Door uw' verheuen vrucht soo soeten vreught condt gheuen!
Versoet het moedigh hert van die verwonnen heeft,
Dat hy mijn Coninckrijck doch mijnen sone gheeft.

Vyt.

Euphronius.
Den gheuer vanden wensch wil u naer wensch bewaeren.

Cleopatra.
Zijn dan naer mijnen wensch mijn saecken wel ghevaeren?

Euphronius.
Den we*n*sch is noyt vernoeght, noyt heeft den aerdsche*n* me*n*sch
Door goddelijck gheset de volheydt vanden wensch.

Cleopatra.
Heeft hy my dan ontseydt daer ghy om waert ghesonden?

Euphronius.
Ick heb' hem tot uw' saeck by-naer naer wensch ghevonden,
Maer wat *Anthoni* raeckt: hy wilt dat ghy hem doodt,
Of dat ghy hem verjaeght uyt gansch *AEgypten* groot.

Cleopatra.
Wilt hy dan-dat ick sou die my bemindt, verraden?

Euphronius.
Tot welstandt van het Rijck diendt wijselijck beraden.

Cleopatra.
Voor die verwonnen is, en is gheen raeden meer:
Den winder door sijn macht stelt wetten als een Heer.
Maer sal hy mijnen soon mijn Rijck *AEgypti* gheuen?

Euphronius.
Ick meyn voorseker ja, soo ghy hem brenght om't leuen.

Cleopatra.
Wat saecken heeft hy meer te segghen my belast?

Euphronius.
Aen *Thyreus* heeft hy voort ghegheuen all' den last.

Cleopatra.
Laet hem vry comen in, soo hoor' ick sijn belieuen.

VERSCHONINGH.

Thyreus.

Vyt en valt een knie.

Ontfanght ô Coninginn' eerbiedigh dese brieuen.

Cleopatra.

Heft het op.

Valt niet voor my te voet, noemt my gheen Coninginn'.
Die door sijn groot gheluck my kenne sijn slauinn'.

Thyreus.
Al dat den hemel gheeft, doet *Caesar* aen u wenschen.

Cleopatra.
En ick, dat hy versoet het lijden van de menschen.

Thyreus.
Sijn aengheboren deught en wenscht gheen ander saeck.

Cleopatra.
Ach dat hy dan versoet sijn voorghenomen wraeck!

Thyreus.
Misschien sal desen brief naer uwe wenschingh' wesen.

Cleopatra.
Soo sal ick hem met vreught en recht vernoeghen lesen.

Sy leest.

Niet dat rechtueerdigh is of billijck can bestaen,
Soo ghy mijn vyandt doodt, en sal ick u af-slaen.
Ach hemels wat verdriet doet ghy mijn ziel ghevoelen!
Can dan mijn droef gheween sijn gramschap niet vercoelen?

Waerom en wilt hy niet dat ick veel eer my self
Tot ruste van sijn wraeck mijn eyghen hert door-delf?
Heeft hy niet macht ghenoegh om seluer hem te wreken?
Wilt hy dat yder sou van mijn ontrouwheydt spreken?
Wilt hy dat ick den beul van mijn beminde zy?
Ach *Tyreus!* door u deught bidt *Caesar* doch voor my.

Thyreus.
Meer als ghy seluer meynt sult ghy van hem verweruen:
Maer hy moet zijn verjaeght, of tot sijn ruste steruen.

VERSCHONINGH.

Anthonius.

Vyt.

Wel hoe *Cleopatra!* verraedt ghy die u mindt?
Is dit u valsch ghelaet, waer door ghy my verblindt?
Wilt ghy, die voor u heeft verloren schier sijn leuen,
Ghebonden als een slaef den ouerwinder gheuen?
Fy trouweloose vrouw, streckt nu den snooden list
Tot dees verradery, nu d'oorlogh is ghemist?
Vat *Thyreus* by den hals, en slaet hem met dees roeden.

Sy slaen.

Niet pijnight meer den mensch als't onghewis vermoeden.
Slaet stijff, en spaert hem niet, dat hy haer (vindt hy't goet)
Als ick daer niet en ben, sijn boodtschap weder doet.

Cleopatra.
O Goden! condt ghy dit met goet ghedult verdraghen?

Anthonius.
Gaet dit aen *Caesar* nu naer u belieuen claghen;
Maer seght hem, dat ghy my door trotsheydt hebt veracht,
Waer door ick licht tot haet en gramschap wert ghebracht.
Hy weet soo wel als ick, dat wy ons licht ontstellen,
Als ons de wree' Fortuyn comt met ellenden quellen.
Op't cortste vindt hy't quaet van dat ick heb' ghedaen,
Dat hy *Hipparchum* hanght, of doet met roeden slaen.

Hy weet dat my dees slaef veel trouwheydt heeft bewesen,
Soo moghen wy ghelijck van dese misdaedt wesen.

Thyreus binnen.

Cleopatra.
Ach mijn volmaecte ziel, mijn hoop, mijn vreught, mijn croon,
Mijn we*n*schingh, mijn vernoegh', waer in ic vreughdigh woon,
Mijn troost, mijn toeverlaet, mijn heyl, mijn licht, mijn lusten,
Mijn liefde, mijn vermaeck, mijn sonn', mijn hooghste rusten!
O sleutel van mijn hert! ô-gheest van mijn verstandt!
O adem van mijn ziel! ô vonck van mijnen brandt!
Hoe condt ghy u slauinn' doch van verraedt beschelden?
Hoe condt ghy teghen haer soo droeuen woorden melden?
Ick maen u door de gunst die ghy van my vercreeght,
Of niet den valschen waen u moedigh hert beweeght?
Of niet de jalousy den haeter vande vreughden
My in vermoeden stelt aen u verheuen deughden?
Ick maen u andermael, op mijn ontsteken bloedt,
Op uwen sachten aerdt, op mijn ontstelt ghemoet,
Op u vermaerde deught, op mijn bedroeft verlanghen,
Op mijnen heeten brandt, en vreught van my ontfanghen,
Of ick door mijne min verdient hebb' dit verwijt?
Of ick oyt oorsaeck gaf, waerom ghy toornigh zijt?
Of ick bewesen hebb' soo trouweloose daden?
Waer door ghy dencken soudt, dat ick u heb' verraden?
Hebt medelijd' met my, met my, en mijnen gheest,
Die niet dan u en mindt, die niet dan u en vreest.

Anthonius.
'Ken twijffel niet van u, noch van u vierigh minnen:
Maer vreese can den mensch beroouen sijne sinnen.
'Ken twijffel oock gheenssins dat sy veel eer een vrouw,
Als een manachtigh hert door schrick beweghen sou'.

Ick acht dat ghy door haer *Seleuco* hebt gheschreuen,
Dat hy *Pelusium* sou den verwinder gheuen.

Cleopatra.
Ick sterue daer ick stae. Ach hemels wat ick hoor!
Gheeft my u bloedigh sweert, dat ick my self vermoor.
Ach Goden moet ick dit om mijne min verdraghen!
Sendt ghy by al mijn leedt noch dees vervloeckte plaghen!

Anthonius.
Al dat ick heb' gheseydt, dat seydt een yder een.

Cleopatra.
Een yder seydt het niet, ghy seght het maer alleen.

Anthonius.
Met wat versekertheydt condt ghy dees daedt verschoonen?

Cleopatra.
Den brandt van mijne min sal u dat self bethoonen.

Anthonius.
Heeft hy dan door hem self bedreuen dit verraedt?

Cleopatra.
Door hem, en niet door my, bedreef hy dese daedt.
Sijn kinders en sijn vrouw' die stell' ick in u handen:
Straft sijn vervloeckte daedt aen haer tot sijnder schanden.

VERSCHONINGH.

Soldaet.
De macht van *Caesar* is, ô Keyser, voor de stadt.

Cleopatra.
Dat is om my ghedaen, om my, en mijnen schat.

Anthonius.
Heeft hy langhs *Cydnum* dan de vlecken inghenomen?

Soldaat.
Tot in de Runbaen is sijn ghewelt ghecomen.

Anthonius.
Hy slacht den verschen wijn, die uyt de vaeten berst,
Wanneer hy voor den tijdt te vast wordt toegheperst.
Sijn jonck en hittigh bloedt can sijnen gheest soo drijuen,
Dat hy met gheene rust op eene plaets can blijuen.
Tsa *Eros* gaen wy doen de staele wapen aen.
Dat wy hem t'onser eer van onse mueren slaen.
Ghy sult, *Cleopatra,* my in het hof verbeyden,
De Goden sullen my den wegh van eer bereyden.

Cleopatra.

Binnen.

Wanneer den schipper siet het onwe'er inde zee,
Soo soeckt hy tot sijn rust een wel bequaeme ree,
Of doet in alder haest al sijne zeylen strijcken,
Om met veel minder vrees' het ongheluck te wijcken.
Dit staet my oock te doen, nu ick sien dat den windt
Van *Mars* verwoetheydt groot mijn Coninckrijck verslindt.
Ick wil met mijnen schat in dese grauen vlieden,
Recht alsmen uyt den storm siet in de zee gheschieden.
Ghy *Iras* sylt daer in doen draghen all' den schat,
Die meer als't Coninckrijck van yder wordt gheschat:
Oock alderhande stoff, waer van men vier can maecken,
Als tortschen, rijs, en hout, en dierghelijcke saecken.
Wy sullen t'saem daer in vertrecken tot ons rust,
Tot dat *Bellona* wreedt haer gramschap heeft gheblust.

Iras.
Soo haest men hoop verliest, waer op men plagh te bouwen,
Comt wanhoop in het hert, waer door wy licht mistrouwen.

Cleopatra.
Wanneer ghy legghen sult mijn uytghereckt lichaem

In dese grauen schoon soo endight dit alt'saem.
Mijn hoop sal, hoop ick nu, mijn recht vernoeghen gheuen,
Nu hy we'er by ons is uyt sijn eensamigh leuen.
Nu hoop ick dat ick sal met hem door eene doodt
Ontvlieden mijn verdriet en mijn ellenden groot.
Wat doodt dat hy verkiest, sal ick met hem verkiesen,
Waer door hy 'tleuen laet, sal ick het mijn verliesen.
Op dat ghy door een vier ons naer ons doodt vereert,
En *Caesar* niet van ons naer wensch' en triumpheert.

Iras.
Denckt niet dat ghy van ons sult desen dienst verweruen,
Soo ghy te saemen sterft, wy sullen mede steruen.
Ons leuen en ons doodt sal wesen u ghelijck,
'Ken bleef naer uwe doodt niet leuen om u rijck.

Cleopatra.
'Twaer dwaesheydt, dat ghy soudt om ons het leuen laeten.
Dees onverdiende doodt en can ons doch niet baeten:
Ons ongheluck en leedt en pijnight maer mijn hert;
Mijn leedt en raeckt u niet, al voelt ghy mijne smert.
Blijft in het leuen doch, doet dat ick heb' ghebeden,
Soo doet ghy onsen wil, als wy zijn ouerleden.

Charmion.
Wilt ghy ghetrouwer dienst, dan dat men 'tleuen gheeft,
Voor wien men dat soo langh met wensch beseten heeft?
Wat dienst can grooter zijn naer u droef ouerlijden,
Dan dat wy oock de doodt met u ghewilligh lijden.

VERSCHONINGH.

Anthonius in't harnas.

Vyt.

Vercreghen is mijn eer, ick heb' des vyandts macht
Verdreuen van de stadt, en in de vlucht ghebracht.

Sijn peerden hebben wy verdreuen en verslaghen
Tot daer hy in het veldt den Legher had' gheslaghen.
Het dun groenhaeyrigh loof was root van't menschen-bloet.
Die voor het leuen strijdt, strijdt met een vroom ghemoet.
Nu magh ick met meer vreught dees lieue lippen cussen,
Om mijn ontsteken hert naer mijnen wensch te blussen.

Cust.

Ach lieffelijcken cus! waer door ick *Nectar* smaeck,
Waer door mijn ziele crijght soo wenschelijck vermaeck.
Waer door ick gansch vergeet mijn droefheyt, mijn ellenden,
Waer door ick uyt mijn hert de vreese can ghesenden.
Den wel beraeden mensch, die wel let op sijn stuck,
Neemt sijn Fortuyne waer, en voordert sijn gheluck.
Ick wil oock voorder gaen, en mijn gheluck versoecken.
Fortuna thoont haer gunst aen die haer self vercloecken.
Laet sien of *Caesar* nu sal comen teghen my,
Ick wil dat onsen twist door ons vol-endight zy.
Ick heb' hem man voor man beroepen om te strijden,
Den hemel sal, die windt, in sijn gheluck verblijden.
Siet, *Eros* sien ick daer, wel wat heeft hy gheseydt?

Eros.

Vyt.

Hy heeft, dat ghy versocht, met reden wederleyt;
En seyde dat de doodt heeft veel verscheyden weghen:
Maer dat hy haer, als dwaes, niet wilde loopen teghen.

Anthonius.
Wel aen, soo wilt hy dan dat ick het leste waegh.
Laet ons op't aerdtrijck dan noch eten eens van daegh,
Terwijlen dat hy wilt dat ick met mijn ghesellen
Mijn auondt-eten moet gaen eten in der hellen.
Gheen hoop dan in hem self en heeft *Anthoni* meer:
In hem verlieft hy self de wenschingh van sijn eer.

Dan al wort hem ontseydt waer door men eer can eruen,
Soo heeft hy noch de macht om vroom in't velt te steruen.
Ick wil dan voor het lest versoecken mijn ghewelt,
En strijden teghens hem te water, en op't velt.
Ghy sult my tauont wel naer wensch te drincken geuen,
Of dat het leste waer misschien van all' mijn leuen:
Want ick en weet doch niet, of ghy naer desen dagh
My meerder dienen sult 't hanght al aen desen slagh.
Dan of ick uytgestreckt sal op der aerden legghen.
Den tijdt die't alles leert, sal ons de waerheydt segghen.

Cleopatra.
O aldergrootsten Heldt! verliest ghy dan den moet?
Heeft wanhoop door haer cracht verwonnen u gemoet?
Waer is u strijdich hert dat dickwils heeft geschenen?
Is dat door vrees', en schrick, te niet, & gansch verdwenen?

Anthonius.
Denckt niet dat my de vrees' verwonnen heeft het hert,
Al word' ick tegen wil tot desen crijgh ghetert:
Ick hoop my in het veldt met eeren doodt te vechten,
Of winnen desen slach, om onsen twist te slechten.
Gaen wy verwachten 't endt; geen uytcomst heeft de saeck,
Voor dat wy sien vernoecht de noyt versaede wraeck.

Anthonius slapende hoort een ghesanck van eenighe mannen ende vrouwen, met wijngaert blaederen verciert, draghende den Godt Bacchum.

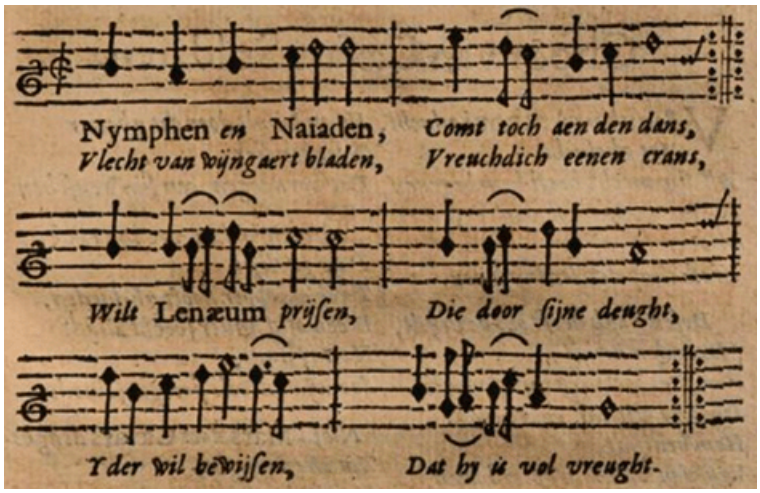

Nymphen *en* Naiaden,
Comt toch aen den dans,
Vlecht van wijngaert bladen,
Vreuchdich eenen crans,
Wilt Lenaeum *prijsen,*
Die door sijne deught,
Yder wil bewijsen,
Dat hy is vol vreught.

Desen Godt der Goden,
Die de droefheydt vliedt,
Doet ons door gheboden,
Vlieden het verdriet:
Hy doet ons begeuen,
Die hy had bemint,
En wilt dat wy leuen,
By die overwint.

Soet zijn sijne crachten,
Soet is sijnen wensch:
Veel soete ghedachten
Geeft hy aen den mensch.
Venus *heeft ghenuchten,*
En wort door hem stout:
Maer als hy gaet vluchten,
Wort sy gansch vercout.

Lieffelijcke vrouwen,
Gheeft Triambo *danck,*
Dat hy druck doet schouwen,
Door den soeten dranck:
Dat hy heeft doen comen,
Wt het gouden haeyr,
Ampelus *ghenomen,*
En gheplant daer naer.

Laet ons vreughdich singhen,
Sijn vermaertheydt groot:
En als Kisso *springhen;*
Maer niet vallen doodt:

Laet ons oock verlaeten,
Soo hy heeft ghedaen,
Die de Goden haeten,
En haest sal vergaen.

Choor van Caesars Soldaten.

V*Reesich nu* Anthoni *vlucht,*
Met ghesucht,
All' sijn macht heeft hem begeuen,
Nu sal Caesar *vol van eer,*
Als een Heer,
Vredich op der aerden leuen.

Desen dagh heeft ons bevrijdt,
(Door den strijdt)
Van niet meer soo seer te slauen.
Die den vyandt ouerwindt,
Hem beuindt,
Vrij van vrees' in beter hauen.

Hy sach seluer hoe sijn macht,
En heyr-cracht,
Onse schepen quam ontmoeten:
Die in plaetse van te slaen,
Quamen aen,
Om als vrienden ons te groeten.

All' het heyr dat was op't landt,
Heeft met schand',
Hem als op de zee verlaeten.
Hy verschrickt door dit geval,
Vrees' ick, sal
Desen dagh vervloeckich haeten.

Maer of hy al vloeckt en raest,
Hy' verbaest
Noch de Goden, noch de menschen:
Hy en windt door dit ghetier
Niet een sier
Dat vernoegen can sijn wenschen.

Selden is daer vre in't rijck,
Daer ghelijck
Twee als opper hooft ghebieden.
D'een of d'ander soeckt altijdt
Haet of nijdt,
Soo wy dickwils sien gheschieden.

Nu sal Mars *door* Caesars *deught*
Tot ons vreught,
Haest in Iano *sijn ghesloten,*
Die soo langh' het menschen bloet,
Als verwoet,
Seer tyrannich heeft vergoten.

*Nu vercrijght de*n Roomschen *naem*
Weer sijn faem,
*Die door tweedracht schee*n *te daele*n*:*
Nu verheft sy we'er haer hooft,
En ghelooft,

Dat verbreyden sal haer paelen.

*Machde*n *vlecht nu lauwer schoo*n*,*
Maeckt een croon,
Om Augusti *hooft te cieren,*
Singht hem loff, en doet met brand'
Offerhand',
Op veel autaers danckbaer vieren.

Singht hem lof die door gewelt
Weder stelt
Vwen naem tot aen de wolcken,
Doet verbreyden sijne daet,
Dat den haet,
Van hem vlucht tot andervolcken.

PAVSA.

Vyfde deel.

Eerste Vyt-komen.

M. Anthonius, Eros, Diomedes.

NV is den twijffel waer, ô snoode Coninginn'!
Is dit den valschen loon, van mijn ghetrouwe minn'?
Is dit den loon, dat ick mijn huysvrouw' ginck versmaeden?
Dat ghy soo schandich my soudt in den noot verraden?
Heb' ick om uwent wil my seluen niet gewaeght,
Als iemant die door min naer eer, noch schand' en vraeght?
Heb' ick om uwent wil my seluen niet doen haeten,
En een die trouwer was, ontrouwelijck verlaeten?
Heb' ick om uwent wil het oorlogh niet bestaen,
En seluer in den crijgh om uwent wil gegaen?
Niet om de wreede macht der *Parthen* te vercleynen;
Maer teghen mijn geslacht, mijn stadt, en mijn *Romeynen*.
Fy trouweloose vrouw! vervloeckt moet zijn den dagh,
Dat ick u soo verciert, tot my-waerts comen sagh,
Waer door dat ghy mijn hert soo listich hebt gestolen,
Waer door ghy als een dwaes my schandich hebt doen dole*n*.
Vervloeckte snoode min, nu voel ick het fenijn,
Nu voel ick wat vergift dat uwe traenen zijn;
Nu voel ick, maer te laet, de cracht van uwe treken,

De cracht van u gesmeeck, en crachten van u spreken,
De cracht van u gelaet, dat my beneemt mijn cracht,
En my tot desen val, en neerlagh' heeft gebracht.
Dat my, die soo veel eer te voren had' vercreghen,
Vernielt op eenen dagh, en al doet loopen teghen.

Eros.
Schelt doch van geen verraet die door u liefde groot,
En vrees' van uwen haet, haer seluen heeft gedoodt.

Anthonius.
Wat vrees' can haer soo seer beroouen haere sinnen?

Eros.
De vreese die sy had' van u te vierigh minnen.

Anthonius.
Hoe vreesde sy de min, die my verwon het hert?

Eros.
Door dat de min seer licht in haet verandert wert.
V gramschap heeft de vrees' in haer gemoet gesonden.
Naer altegroote min wort dickwils haet beuonden.

Anthonius.
Wat beydt ghy langher noch, *Anthoni*, daer ghy siet,
Dat u soo veel verdriet, en ongeluck gheschiedt?
Daer u Fortuyn berooft, van dat u was gebleuen,
En waerom ghy alleen gewenscht hebt hier te leuen?
Maeckt my dees wapen los, den strijdt die ick nu lij,
Ghevoel ick tot mijn leet, ach *Eros*, nu in my.
Geen wapen is my nut om met my self te strijden,
Den strijdt is in mijn hert, daer 't qualijck is te lijden.
Den Vyant die my quelt, is binnen haer besluyt,
Ach cost ick hem met haer, naer wensingh trecken uyt.

Leght daer onnut bescherm, wel waerdt te zijn mispresen:
Dit sweert sal voor den strijdt, alleen het nutste wesen.
Denckt niet *Cleopatra,* dat droefheydt in my woont,
Om dat ick ben berooft van u verheuen schoont',
Noch dat ick niet en denck om meer by u te raecken,
Door dat ick my seer haest sal weder by u maecken:
Maer ick ben wel bedroeft dat ick word' ouertuyght
Van u grootmoedich hert dat door geen vrees' en buyght:
Dat ick, die voormaels was verheuen door mijn wapen,
En op het aerdtrijck groot voor Keyser was gheschapen,
Ben van veel minder hert als een soo schoonen vrouw';
Die voor de droeue doodt, met reden schricken sou'.
Ghy *Eros* moet u schult, naer u beloften, quijten,
Den tijdt, en noot vereyscht, dat ghy my doot moet smijte*n*.
Drijft desen staelen punt dweers door mijn inghewant,
Soo ben ick vry van vrees' en van vercreghen schand'.
Vat aen en vreest u nie. wel, wat sal u ghebreken?
Daer is mijn bloote borst, ghy moet daer doch in steken,
Ghy hebt het my belooft, en ick wil dat ghy't doet:
Die schuldich hem verbindt, sijn schult betaelen moet.

Eros.
Die schuldich hem verbint, moet wel sijn schult betaelen;
Maer niet waer door hy schand' en oneer sou' door haelen,
Dan ick sal die voldoen, niet aen u, maer aen my,
Om van d'ontrouwe schult, door trouw te wesen vry.
Goden onfanght mijn ziel, in u *Elisi* velden,
Die niemant van verraedt noch ontrouw can beschelden.

Steekt hem seluen.

Anthonius.

Valt op een knie.

Voorwaer ick weet u danck, ô *Eros*, van u daet:
'Tis vromelijck gedaen, te vroom voor uwen staet.
Ghy thoont my, dat ick my moet doode*n* door dees handen,

Om dat hem niemant sou besmetten van mijn schanden.
O aldertrouwsten knecht! dees onverdiende doodt
Sal uwen cleynen naem by veele maecken groot;
Dit sweert dat in u hert door trouw'heyt wert ghesonden,
Sal door ghelijcke cracht mijn moedich hert doorwonden.

Treckt het svveert uyt het lichaem. Steckt hem seluen, valt op een bedde, sijn volck vliedt.

Ay my begeerde rust soo langh van my verwacht,
Hoe bitter is u vrees'? hoe grouwsaem is u cracht?
Vliedt ghy nu altesaem, laet ghy my in dit lijden?
Heeft niemant nu met my, helaes! geen medelijden?
Heeft niemant nu het hert, dat hy mijn hert doorsteeckt,
Daer my soo weynich hulp tot mijne rust ghebreeckt?
Ach vrienden wilt my doch voort dooden met u sweerden!
De doodt die ghy my doet sal ick met danck aenveerden.
'Tis noodich dat ick sterf, op dat all' mijn ellendt
Door een vermaerde doodt volcomen wort volendt.
Ick moet, ick moet de doodt naer haer vernoege*n* smaecken,
Om dat ick sou door haer my self ontsterff'lijck maecken.
Al brenght de dwaese min ontijdich my in 't graf,
Mijn oneer die vergaet als ick my seluen straf:
Maer is nu niemant hier die my nu voort doet steruen?
Moet ick door pijn en smert, in mijn ellendt verderuen?
Word' ick dan voor het lest verraden van de mijn,
Om dat ick *Caesar* sou naer wensch gheleuert zijn?
Heeft my *Cleopatra* niet langh ghenoech verraden?
Wilt nu een yder zijn deelachtich aen haer daden?
Verlaet my, bid' ick niet, in mijnen lesten noot:
Maer voordert mijnen wil met mijn begeerde doodt.

VERSCHONINGH.

Diomedes.

Vyt.

O aldergrootsten helt laet toch de wanhoop vaeren,
Laet twijffelmoedicheydt u 'therte niet beswaeren.

Cleopatra die leeft, maer met geen cleyn verdriet,
Om dit bedroeft gheval, dat aen u is gheschiedt.

Anthonius.
Leeft sy dan, om wiens wil my 'tleuen heeft verdroten?

Diomedes.
Sy leeft, maer heeft haer in haer grauen vast besloten.

Anthonius.
Draeght my dan daer sy is, op dat ick haer aenschouw',
En mijn droef leuen end' in d'armen van mijn vrouw.

Sy dragen hem, spreeckt gedragen vverdende.

Sal *Caesar* nu met my wel soo bermhertich leuen,
Als ick met *Bruto* de', en my begrauingh geuen?
Sal hy, soo iemant my onsteelt mijn wapen-cleet,
Wel dooden doen den dief, en zijn tot straff bereet?
En segghen als ick de', tot die hem had' ghestolen:
Wist ghy niet, ô ghy dwaes! wat man u was beuolen?
Ach Godt! ick vreese neen, maer vrees' dat sijnen haet
Vervoeren sal sijn hert, tot meer, en grooter quaet.
Verdriet u niet den last, van dit u lastigh draghen?

Diomedes.
Den last verdriet ons niet, maer wel u droeuigh claghen.

Anthonius.
En zijn wy noch niet haest by mijnen Coninginn'?

Diomedes.
Den inganck sien ick daer, wy treden nu daer in.

Vyfde deel.
Tvveede Vyt-komen.

C. Augustus, M. Agrippa, Decretaeus.

O Goddelijck geslacht! die alle groote dinghen,
Door uwe rechter handt, condt naer belieue*n* dwingen.
Door wien de couw, en hitt', den blickxem, en den windt,
Elck in verscheyden tijdt verscheyden crachten vindt:
Door wien de rijcken groot met groote moyt vercreghen,
Verand'ren naer den tijdt naer dat ghy't vindt gheleghen.
Door wien de*n* Roomsche*n* naem nu we'er verheft sijn hooft,
Die door den tweedracht scheen van macht, en eer berooft.
Door wien ick we'er vercrijgh de vrijheydt der Romeynen,
Door wien ick my verhef en ander doen vercleynen,
Door wien ick my nu maeck den grootsten, die daer leeft,
Of die oyt eenich Rijck als ick beseten heeft.
Die Roomen eertijts scheen te dwinghen met geboden,
Heb' ick verwonnen nu, en is met vrees' gevloden.
Sijn Rijck is nu aen my, sijn leuen in mijn handt.
Sijn ontgetrouwe min verweckt hem sijne schand'.
Nu doen ick dat' ick wil, mijn willen moet geschieden,
Nu can ick dat ick wil, en mach met wil ghebieden.
Ick segh als *Caesar* de', *Ick quam, ick sagh, ick won.*
Het aerdtrijck bidt my aen als of ick waer haer son,
Ick ben door hooghe gunst en door Fortuyn gedraghen,
Fortuna voert my self op haeren gulden waghen,
Geen stadt hoe groot van macht, of sy en doet my eer,
En recht my beelden op, of kent my voor haer Heer,
Van daer het sonnen vier verbrandt de *Garamanten,*
Tot daer den Arent blaest sijn couw aen alle canten,

Kent yder mijnen naem, kent yder mijn ghewelt.
Mijn wapen en 'tgeluck heeft my in eer ghestelt.
Nu heeft den dwaes ghesien, dat sijn vergaerde crachten
Ontsaghen mijn geluck, en hem, om my verachten;
Maer hy was soo verblindt door sijn verblinde min,
Dat hem dit ongeluck niet eens quam in den sin.

M. Agrippa.
Den loop van sijn gheluck in sijne jeught vercreghen,
Heeft hem tot desen crijgh te seer doen zijn geneghen.
De Goden zijn u hulp; die willen dat u Rijck
Den hooghen Hemel is in all' haer doen gelijck.
Sy willen dat ghy hier soudt by de menschen wesen,
(Als *Iupiter* by haer) ons eenich hooft gepresen.
Recht als de goude sonn' alleen is en ghebiedt,
Soo willen sy dat oock op d'aerd' door u gheschiedt.

Dercetaeus.

Vyt.

Wat goede Godt sal nu mijn swacke stem verstercken?

C. Augustus.
Ach dit is *Dercetaeus,* naer dat ick can vermercken.
Anthoni is vermoort, 'tschijnt dat hy is verveert;
Want heeft noch in sijn handt een groot en bloedigh sweert.

Dercetaeus.
O Hemel, aerd', en zee! ô bosschen, bergh, en daelen!
Hoe sal ick dese daet naer mijnen wensch verhaelen?
Wilt mijne swacke stem door uwe gunst bystaen,
Dat ick de bootschap doen ghelijck het is ghegaen.

Caesar Augustus.
Wat vremder ongeluck heeft u tot hier ghedreuen?

Dercetaeus.
Anthoni heeft, helaes! hem selu' gebrocht om 'tleuen.

Dit sweert noch root van 't bloet, heeft door sijn eyghe*n* handt
Door-dronghen sijne borst tot in sijn inghewant.

C. Augustus.
Mijn bloedt vriest in mijn hert, mijn hert dat voelt sijn lijde*n*.
Sijn lijden baert im my veel leedt en medelijden.
Is dan *Anthoni* doodt, helaes! het is mijn schuldt:
Mijn wraeck heeft hem ghebracht tot dit groot ongedult.
Maer seght ons *Dercetaeus,* hoe dat is wedervaeren.

Dercetaeus.
Naer dat sijn machten bey van u verwonnen waeren,
En dat *Cleopatra* hem door de vrees' verliet,
Riep hy door ongedult, dat sy hem oock verriet:
Maer sy die vreese creegh, vloedt voor hem in haer grauen,
Waerin sy heeft ghewenscht met hem te zijn begrauen,
En sloot de deuren toe met grendels dick en sterck,
Om wel te zijn bewaert in dit verheuen werck.
Doen liet sy geuen uyt, dat sy haer had' doen steruen.
Dat hy strack heeft gelooft, tot sijn, en haer verderuen,
En sprack, *Cleopatra*, de droefheydt die ick lij,
En is niet dat ick my berooft beuind' van dy:
Maer dat ghy meerder hert door dese daet doet blijcken,
Dan ick die Keyser was van soo veel groote rijcken.
Naer dees bedroefde clacht soo riep hy *Eros* trouw,
Om dat hy sijn beloft' aen hem volbrenghen sou;
Maer *Eros* nam het sweert en heeft hem self door-steken,
Om dat hy door sijn doodt sou sijn beloften breken.
Hy siende dese daedt prees sijnen trouwen knecht,
En stack doen in sijn borst dit sweert tot aen den hecht:
Dan noch niet zijnde doodt badt ons gelijck den blooden,
Dat wy hem met ons sweert naer wensingh souden dooden:
Maer wy door vrees' verschrickt, verlieten hem ghewondt,

Tot dat *Cleopatra,* daer *Diomedem* sondt,
Die van haer was belast om hem in 't graf te draghen,
Dat hy oock vierich badt met veel weemoedich clagen.
Wy deden dat hy badt en brachten hem voor 't graf,
Dat sy gesloten hiel: maer liet wel coorden af,
Waer in hy wert gepackt, ô druckelijck aenschouwen!
En trock hem soo tot haer met hulp van haere vrouwen.
Noyt mensch heeft oyt gesien erbermelijcker dinck,
Dan doen hy soo gepackt in dees haer coorden hinck.
Hy stack sijn armen op, en scheen hem self te helpen,
En wenschte dat het bloedt voor weynich tijt mocht stelpe*n*.
Sijn aenghesicht en lijf was gansch besmet van 't bloedt,
Sijn ziel trock naer de doodt seer swack was sijn ghemoet,
Sy met haer vrouwen de' soo grooten cracht in't trecken,
Dat sy eens yders hert tot medlijd' de' verwecken.
Haer oogen root betraent, haer ongevlochten haeyr,
Haer hijgen, en haer sweet, en hoe hy sagh op haer,
Heeft yder soo beweeght tot druck, en medelijden,
Dat 'tscheen dat yder le' dat sy haer saghen lijden:
Maer niet te min haer hert den arbeydt ouerwan,
En trock tot daer sy was, den half gestoruen man,
Daer ick voorseker hou dat hy is ouerleden,
En met de dooden rust, die rusten hier beneden.

Caesar.
O Goden! wat verdriet? *Anthoni* zijt ghy doodt?
Heeft wanhoop van mijn deught u dan gebracht in noodt?
Droeght ghy dit snijdich sweert soo langh' op u vyanden,
Om dat het sou in't lest u self verdoen met schanden,
O wreeden moordenaer! ô doodt! ô droeuich lijck!
Hoe langh zijn wy gheweest te samen in dit rijck?
Waert ghy mijn maeghschap niet, mijn swager, mijn spits broeder
In feyten van den crijgh, en dit ons Rijcks behoeder?

Dan 'tis u eyghen schult, den brief die ghy my schreeft,
Vermetelijck en trotsch daer van getuygingh geeft.
Ick sal hem laten sien om mijn onschuldt te thoonen,
Op dat de Goden niet u quaet op my en loonen.

Agrippa.
Maer waerom zijt ghy doch, ô *Caesar*, soo ontstelt?
'Tschijnt dat ghy die verwint, u, om sijn lijden quelt?
Veracht *Fortuna* niet, benijdt niet u ghelucken;
Maer die u lastich valt wilt die met macht verdrucken,
Draeght sorghe voor u Rijck, voor u, en voor u landt,
En doet met danckbaerheydt de Goden offerhandt.

Caesar.
Nu is *Cleopatra* door wanhoop in ellenden.
Dan ick wil ras tot haer gaen *Proculeium* senden,
Dat hy sijn beste doet, dat hy haer leuend' vanght;
Want aen haer, en haer goet d'eer der verwinnigh' hanght.
Soo mach ick haer naer wensch in mijn Triumphe voeren,
Die andersins het Rijck we'er stellen mocht in roeren.

Vyfde deel.
Derde Vyt-komen.

Cleopatra, Anthonius, Iras, Charmion, Proculeius, Gallus.

Iras, en Charmion legghen Anthonium op een bedde.

O Grouwsaem wree' Fortuyn! hoe hebt ghy my vernielt?
O min! niet min maer pest, hoe hebt ghy my ontzielt?
O vreught vol ongeluck! ô schoonheydt om te grouwen!
Is dit waer door ghy plaeght de teerheydt van de vrouwen?

Is dit den hooghen staet, waer door ghy ons verblindt?
Is dit u valsche vreught, waer door ghy ruste vindt?
Ach hemels al te wreedt! moest ghy u toornigheden
Op my en mijn gheslacht soo gansch uytstorten heden?
O Goden *Mesraeins,* lijdt ghy dit met ghedult?
Kent ghy mijn herte niet, kent ghy niet mijn onschuldt?
Wilt ghy dat yder my sal als de pest versmaden?
Denckt niet, ô waerde ziel, dat ick u hebb' verraden.
Lijdt doch dat ick u wasch van dit verstoruen bloedt,
Dat mijn benauwde ziel soo grooten smert aendoet.
Denct niet dat eenigh me*n*sch mijn lichaem meer sal raecken,
Dat ick voor yder een verschrickelijck sal maecken.
Dit schoon yvooren lijf en helder aenghesicht
Door-crabb' ick, en ick roof mijn ooghen haer ghesicht.
O Keyser, Heer, en man! wat lijd' ick in mijn herte?
Mijn hert voelt u verdriet, mijn ziel voelt uwe smerte.

Anthonius.
Claeght doch soo droeuigh niet, mijn alderliefste vrouw;
Maer draeght naer wil des tijdts de grootheydt vanden rouw.
Gheeft my een weynigh wijn, om wat mijn hert te lauen,
Tot loon van mijnnen dienst, tot danck van all' mijn gauen.

Drinckt.

Ach dat verquickt mijn ziel, ghy siet *Cleopatra,*
Dat ick vast door de doodt naer't ander leuen ga'.
Lijdt daerom met ghedult het willen van de Goden:
Denckt dat ons dit verdriet te lijden is gheboden:
Siet maer dat ghy u berght, indien ghy condt met eer:
Het leuen voeght u wel, dat my verdriet soo seer.
Wilt u betrouwen meest in *Proculeium* sertten,
Die groot by *Caesar* is, en hem licht can versetten.
Beclaeght my, bid' ick niet, dat my *Fortuna* wreedt
Op mijnen ouden dagh comt aendoen soo veel leedt;
Maer acht my in u hert gheluckigh naer mijn wenschen,

Om dat ick ben gheweest den grootsten van de menschen,
Om dat ick voortijdts heb' naer wensch ghetriumpheert,
Om dat eerbiedigh my een yder heeft vereert,
Om dat ick heb' gheweest in mijn voorspoedigh leuen
Den triumphantsten Vorst die oyt natuer mocht gheuen;
Om dat mijn heerlijckheydt soo groot en machtigh scheen:
Dat al des wereldts lof door mijnen lof verdween.
En nu dat mijn gheluck te daelen is begonnen,
Ben ick niet bloedelijck: maer vromelijck verwonnen,
Niet van den wreeden *Parth:* maer van een mijns ghelijck,
Die oock van *Roomen* was, en Vorst van 't *Roomsche* rijck.
Ay my mijn cracht vergaet, *Cleopatra* mijn ooghen
Wilt noch eens voor het lest van haere traenen drooghen:
Thoont u grootmoedigh hert in mijnen lesten noodt,
En leght my in u graf, als ick sal wesen doodt.
Ick gae', mijn waerde ziel, daer ick u sal verbeyden,
Ick laet u dit mijn hert, al moet ick van u scheyden:
Ick gae', *Cleopatra,* uyt mijn verdriet in vreught,
Daer ghy, soo ghy my mint, oock haest naervolghen meught.

Sterft.

Cleopatra.
Ick vloey van traenen wegh, ach wat sal ick beginnen!
Is dit den droeuen loon van al ons vierigh minnen!
Anthoni zijt ghy doodt? *Anthoni* grootsten heldt,
Heeft u de droeue doodt vervoert door haer gheweldt?
O lieffelijcken mondt! laet ick u noch eens cussen,
Laet ick mijn brandigh vier op uwe lippen blussen,
Ghevoelt ghy desen cus, soo siet my doch eens aen.
Ach hy en roert hem niet, het is met hem ghedaen!

Iras.
Zijt niet te seer bedroeft, het mocht u leuen hind'ren,
'Tis noodigh dat ghy leeft, al waer't maer voor uw' kind'ren.

Cleopatra.
Mijn kinders die ick heb' die zijn van *Caesars* bloedt,
Hy sal die wel voorsien, is in hem eenigh goedt.

Charmion.
Meynt ghy dat hy u Rijck sal aen u kinders laeten,
Als hy haer weesen vindt, en van u hulp verlaeten?
De Princen altesaem die soecken heerschappy:
Denckt niet dat sijn ghemoet daer van sal wesen vry.

Cleopatra.
Ick sal *Euphronio* beuelen haere saecken,
Die magh voor haer 'tverdragh by den verwinder maecken.

Clopt.

Iras.
Wie clopt daer aen de poort?

Gallus.

Spreekt van binnen.

'Tis *Gallus* die Me-vrouw
Van weghen sijnen Heer eens gheeren spreken sou'.

Cleopatra.
Ick weet dat desen man my sal met hope voeden:
Maer hy en vindt my niet, soo hy dat sal vermoeden.
Wat oorsaeckt uwe comst, ô *Gallus*, hier soo spa?

Gallus.
Dat *Caesar* door sijn deught u aenneemt in ghena'.

Cleopatra.
O Goden sou een vrouw wel om ghenade wenschen!
Die schier verlaeten is van Godt en van de menschen?

Gallus.
Augusti goede gunst vermeerdert u gheluck,
Soo ghy in sijne deught betrouwen wilt u stuck.

Gheen gunst can mijnen gheest vernoeghen in mijn leuen,
Soo hy mijn Coninckrijck niet wilt mijn kinders gheuen.

Iras.

Proculeius van d'ander zijde uyt.

O arme droeue vrouw! het is met ons ghedaen:
Helaes! ghy zijt verrast, helaes! ghy zijt ghevaen.

Proculeius.

Cleopatra vvilt haer self doorsteken. Proculeius houdt haare handen.

Ghy sult, *Cleopatra,* voor eerst door dese daden
V seluen doen te cort, als dwaes en onberaden;
En *Caesar* nemen wegh de goe' gheleghentheydt,
Waer door hy thoonen sou sijn goedertierentheydt.
Oock sijn benijders stof, om hem met schijn te laecken,
Een Heer die noyt en was, dan goedt in alle saecken.
Recht of hy waer een man, een man vol van ontrouw,
Waer op hem niemandt recht betrouwen moghen sou'.

Cleopatra.

Hy neemt haer den pongnaert, en schudt haere cleederen.

Schudt soo mijn cleeren niet, 'ken heb' doch niet verborghen;
Maer wilt voor my ghena' by *Caesar* doch versorghen.

Vyfde deel.
Vierde Vyt-komen.

C. Augustus, Cleopatra, Seleucus.

Cleopatra leyt op het bedde in haer hemde.

DIE met een vry ghemoet de vrijheydt weder-gheeft,
Thoont dat hy in hem self de strael der deughden heeft.
Ick heb' 't*AEgyptsche* volck doen voor mijn voeten knielen,
Die beuend' en verschrickt voor my all' neder vielen;
Maer de' haer door mijn deught we'er rijsen van der aerd',
En gaf haer vrijheydt we'er, die haer was lief en waerd'.

Ick heb' door mijne deught vergheuen haer misdaden,
Oock haer moetwilligheydt bejeghent met ghenaden.
Eerst om des stichters wil van dees vermaerde stadt,
Den *Alexander* groot, die noyt ghelijck en had'.
Ten tweeden, om dat sy soo schoon is van ghebouwen,
Dat sy verwond'ringh baert aen die, die haer aenschouwen.
Ten derden, om de gunst van *Arrio*, die my
Ghebeden heeft voor haer, maeck' ick haer weder vry.
Nu sal *Cleopatra,* die droeuigh is vol lijden,
Haer ookc om mijne deught als haer Ghemeent' verblijden.
Om dat ick haer vergunn' dat sy magh haeren man
Begrauen in haer graf soo heerlijck als sy can.
Comt laet ons by het gaen, en haer met hoop verstercken,
Om uyt haer wesen self haer willen te bemercken,
Hoe listigh dat den mensch can veynsen sijn ghedacht,
'Tghemoet dat ouertuyght door een verborghen cracht.

Cleopatra.

Cleopatra staet in haer hemde op van haer bedde, en valt voor Caesars voeten.

V groote Maiesteyt heeft my de spraeck benomen.

C. Augustus.
Ick ben tot uwen troost *Cleopatra* ghecomen.

Cleopatra.
Ach laet my u slauinn' doch cussen uwen voet,
Dat ghy my soo veel eer in mijn ellenden doet.

Sy buckte om sijne voeten te cussen, hy heft haer op.

C. Augustus.
Rijst op *Cleopatra,* leght u in't bedde neder:
De Goden gheuen u haer recht vernoeghen weder.

Cleopatra.

Sy gaet vveder ligghen, Caesar gaet by haer sitten.

Vergheeft my, bidd' ick doch, ô *Caesar*, soo daer iet
Tot uwen achterdeel of smaetheydt is gheschiedt.

Die schuldigh is aen't quaedt, can qualijck hem verschoonen:
Dan mijn onnooselheydt sal mijn onschuldt bethoonen.
Anthoni heeft de schuldt, want sijn versaechtheydt
Heeft hem, en my, helaes! ghebracht in desen noodt.
Al dat ick heb' misdaen, moet ghy mijn schoonheydt wijten,
Dat heeft sijn hert vervoert, en u ghebaert veel spijten.
Dat, segh ick, heeft gheweest een oorsaeck van ons leedt.
Den hemel heeft de schuldt, den hemel die soo wreedt
My dese schoonheydt gaf, moeght ghy daer van beschelden,
Die schoonheydt, deught, en eer tesamen gheeft seer selden.

C. Augustus.
Nochtans door uwen raedt heeft hy den crijgh bestaen,
Door niemandt als door u nam hy de wapen aen.
Ghy waert door uwe vlucht een oorsaeck van sijn vlieden:
Ghy riet hem tot den slagh, die ander hem ontrieden.
De schoonehydt die ghy seght, bekenn' ick, heeft gheweldt:
Maer die en heeft hem niet doen comen in het veldt,
Den raedt die ghy hem gaeft, de' hem sijn trouw vergeten,
Waer door hy wert veruoert tot ontrouw en vermeten.

Cleopatra.
Ghenade bidd' ick dan, ô *Caesar*, door u deught,
Dat ghy my arme vrouw bermhertigh wesen meught.
Vergheeft doch all' de schuldt, door mijne schuldt bedreuen,
Op dat ick sonder vrees magh door u gunste leuen:
Daer is de gansche lijst van alle mijnen schat,
Die ick onweerdelijck soo langhen tijdt besat.

Hy leest een vveynigh stil.

Doet daer med' uwen wil als van u eyghen goeden,
Ick sal my self door hoop van uwe gunste voeden.

Seleucus.

Sy slaet hem, en grijpt hem by den haeyre, Caesar lacht.

Sy heeft, ô *Caesar* groot, versweghen met voordacht,
Veel dinghen die sy heeft, van yder hoogh gheacht.

Cleopatra.
Wordt my, ô *Caesar,* niet mijn waerdigheydt benomen,
Daer ghy den arbeydt doet om hier by my te comen?
Daer ghy my d'eere doet door gunst van uw' weldaedt,
Dat ghy my spreken comt in mijnen droeuen staet?
Dat mijnen dienaer nu my hier comt spreken teghen,
Om dat ick by gheual een weynigh heb' versweghen
Van iet dat maer en dient tot ciersel van de vrouw'.
Niet om dat ick, helaes! my daer med' cieren sou';
Maer om *Octauiae* en *Liuiae* te schencken,
Om dat sy my altijdt daer souden door ghedencken,
Op dat ghy door haer gunst ghenadigh my soudt zijn,
Die nu door mijn verdriet in traenen schier verdwijn.

C. Augustus.
Laet af van dit gheween, wilt uwe droefheydt stillen:
Ick laet u dat ghy hebt, om doen soo ghy sult willen.
Niet dit wordt u alleen door mijne deught vergunt;
Maer meerder als ghy self van my ghewenschen cunt.
Leeft maer in volle vreught, laet alle droefheydt vaeren,
De Goden willen u naer uwen wensch bewaeren,
En gheuen dat ghy moeght vergeten u verdriet,
Dat tot mijn herten leedt te veel u is gheschiedt.

Vyfde deel.
Vijfde Vyt-komen.

Landtman, Tvvee Soldaten van Caesar.

DEN *Aspis* met twee ander slanghen
Heb' ick met groote moeyt ghevanghen.

'Tis wonder hoemen om het gheldt
Hem seluen in perijckel stelt.
Men sou' hem self om't gheldt vercoopen,
Om raepen sien wy yder loopen;
Dan al het raepen is maer windt,
Indien men gheen ghenoeghen vindt.
Ick heb' haer in dees mand' gheladen,
En ouerdeckt met vijghe-bladen,
En op de bladers vijghen schoon,
Soo ick te draghen ben ghewoon.
Och had' ick haer bestelt naer wenschen,
Ick waer den blijdsten van de menschen.
Het geldt het soetste dinck van al,
Mijn groote moeyt versoeten sal.
Hier ben ick daer ick haer moet draghen,
Laet sien wat my de wacht sal vraghen.

Eersten Soldaet.
Waer henen Landt-man soo in haest?

Landt-man.
Is desen wegh niet alder-naest,
Om by ons Coninghinn' te raecken?

Tvveeden Soldaet.
Wel wat wilt ghy by haer gaen maecken?

Landt-man.
Ick brengh haer, daer sy naer verlanght,
En waer aen haer ghesondtheydt hangt.

Eersten Soldaet.
Wat brenght ghy dan?

Landt-man.
Siet, schoone vijghen.

Tvveeden Soldaet.
Voorwaer men sou daer lust naer crijghen,
Noyt sagh ick schoon noch grooter vrucht.

Landt-man.
Wel hebt ghy daer in u ghenucht?
Soo neemter vry naer u belieuen.

Eersten Soldaet.
Neen, neen, wy souen haer ontrieuen.
Gaet henen Landtman vry by haer,
Eer dat u iemandt wordt ghewaer.

Vyfde deel.
Sesde Vyt-komen.

Cleopatra, Iras, Charmion, Proculeius met Soldaten.

De dienaers brengen Cleopatram in eenen stoel. Sy behangen het graf van Anth. met meyen en blomcransen.

DAT *Caesar* niet en denckt van my te triumpheren,
Ick sal van mijn geslacht (can ick) dees schande weeren:
Dan soo hy sijn Triumph door my wilt maecken groot,
Dat hy mijn lichaem voert naer mijn vermaerde doodt.
Wie sal mijn ooghen nu ghenoeghsaem nat verleenen,

Sy valt op het graf.

Om u, ô waerden Heer *Anthoni*, te beweenen?
Om u verheuen ziel te gheuen haeren wensch,
Dat sy van my verwacht, en van gheen ander mensch?
O alderwaerdsten Heer, ick heb' u vry begrauen,
Ontfanght dees offerhand' voor uwe leste gauen,
Niet van een, die ick was, niet van een Coninginn';
Maer van een die, helaes! gheworden is slauinn'.
Van een, segh ick, van een die droeuigh is vol treuren,
Van een die-men verbiedt haer lichaem te verscheuren.

Niet uyt medooghentheydt: maer omdat *Caesar* sou
Vercieren sijn Triumph door my u waerde vrouw.
Wacht daerom waerden Vorst gheen ander offerhanden,
Wacht gheen vereeringh meer van my in dese landen,
Men voert *Cleopatram* tot uwe schand' van hier,
Soo sy haer niet en werpt in u ghewenschte vier.
Niet heeft in't leuen ons doen scheyden van den and'ren
Maer vreese dat het nu sal door de doodt verand'ren,
Want soo u lichaem hier met leedt begrauen leyt,
Sal ick *AEgyptsche* vrouw naer *Roomen* zijn gheleydt.
Indien de Goden dan (daer ghy zijt) iet vermoghen,
Naer dien dat d'onse zijn van ons, helaes! vertoghen,
Lijdt niet dat men u lief vervoere met oneer,
En ouer u tot schand' met haer en triumpheer:
Maer wilt my by u ziel naer mijnen wensch ontfanghen,
En graeft my in een graf met u naer mijn verlanghen.
Want hoe wel mijn verdriet onendigh is vol smert,
Soo valt my niet soo swaer te draghen in mijn hert,
Dan desen cleynen tijdt, die ick met anghstigh beuen
Ghedwonghen ben gheweest hier sonder u te leuen.

Iras.
Ontfanght, ô groote ziel, ons traenen en gheween,
Die wy nu voor het lest maer comen doen alleen.

Charmion.

Met vvater.

Ontfanght dit heyligh nat, ô grootste ziel der zielen.

Iras.
O *Cypersche* Godinn', voor u wy neder knielen!
O *Venus*, die wel eer in *Paphos* heeft gheleeft!
AEneas moedigh saet doch uwe ruste gheeft:
Ghy weet dat desen was van sijn gheslacht ghecomen,
En van *Dardani* saet den oorspronck heeft ghenomen.

Soo wel als *Caesar* de', die by u leeft in vreught:
Voert hem in uwe rust, troost hem door uwe deught.

Cleopatra.
Ghy sult dit tafelet den ouerwinder draghen,
Laet my hier wat alleen met dees mijn vrouwen claghen.

Soldaten binnen.

Nu hoop ick dat hy my met hem begrauen sal,
Soo haest als hy verstaet mijn droeuigh ongheual.
Haelt my de slanghen hier, om haere cracht te proeuen,

Charmion binnen.

Anthoni ziele wilt niet langher dit vertoeuen:
Hy roept my in mijn hert door een verborghen stem,
Dat wy door desen wegh haest souden volghen hem.
Stort op dit droeuigh graf, ach *Iras*! lauwe traenen,
Wilt my tot gheen ghedult of hope meer vermaenen.
'Ken kan niet weenen meer, mijn hert is als versteent,
Veel minder is mijn cracht, als ick wel had' ghemeent.
Treckt uyt u blondigh haeyr, door-crabt u roode kaecken,
Niet wat ter wereldt is, en can my meer vermaecken.
Al dat ick heb' bemindt, mijn herte nu versmaet.
Ick min dat yder vreest, ick wensch dat yder haet:
Ick min de droeue doodt, om haest by hem te wesen,
Wiens liefde tot der doodt is in mjn hert gheresen.

VERSCHONINGH.

Charmion.

Vyt.

Siet daer, ô droeue vrouw! het eynde van ons leedt.

Cleopatra.
Dat is daer ick naer wensch, al zijn haer crachten wreedt.
Gheeft my hier op het bedd' de mande met de slanghen,
Soo magh ick mijnen wensch naer mijnen wil ontfanghen.

Gaet ligghen.

Iras.
Laet ghy ons dan, helaes! ellendigh in't verdriet?

Cleopatra.

Sy tergt de slanghen met een goude spille.

Het is der Goden wil dat nu aen ons gheschiedt.

Charmion.
O Conincklijcke vrouw, leeft doch om uwe kind'ren!

Cleopatra.
Wilt mijn begheerde rust met gheen onrust verhind'ren,
O grooten *Iupiter!* ô vader van den AL!
Die door u Godtheydt weet wat ons ghebeuren sal,
Die't alles onderhoudt, en stiert naer u behaghen,
En eer de wereldt was, ghetelt hebt onse daghen:
Die met een toornigh oogh d'ondanckbaerheydt aensiet,
Voor wie dat gheene saeck verborghen oyt gheschiedt.
Siet dees bedroefde vrouw' vol-enden 'tdroeuigh leuen,
Wilt haer, voor haer verdriet u groote vreughden gheuen.
Voert haer bedroefde ziel in u *Elises* veldt,
Daer niemandt meer en vreest des winders groot ghewelt.
Siet van den hemel ne'er, wreckt mijn ellendigheden,
Of comt van uwen throon voor ons noch eens beneden.
Gheeft vader dat hy draeght de recht-verdiende straf,
Die uwe gramschap groot de wreede *Titans* gaf:
Doet hem in sijne ziel ghevoelen mijn verderuen,
Dat hy met leedt betreurt, dat hy ons heeft doen steruen,
Dat hy met leedt betreurt, dat hy twee lieuen heeft
Ghescheyden soo van een, daer d'een maer van en leeft.
Niet langh, ô groote ziel! sal mijn ziel zijn ghescheyden,
Van u verheuen ziel, mijn ziel sal u gheleyden,

Om leuen, daer ghy leeft, om rusten, daer ghy rust,
Want daer u ziele leeft, mijn ziel haer oock verlust.
O Goden wilt mijn ziel in haere vreughden senden!

Iras.
Sy heeft door haere doodt voorcomen haer ellenden.

Sterft.

Charmion.
'Tis gansch met haer ghedaen, ken sien geen leuen meer.

Iras.
Ick wil door mijne doodt ghenieten van haer eer,
Eer *Caesar* my de straf van haere doot doet draghen,
Die hem met reden sal van dese daedt beclaghen.
Vreest niet, ô *Charmion*! de cortheydt van de doodt:

Drinct fenijn.

De vreese doet haer cracht by yder schijnen groot.
De doodt heeft corte pijn, wilt die met my verkiesen,
Soo moghen wy de vrees' die lancksaem pijnt verliesen,

Iras sterft aen de voeten van Cleop.

Charmion.
Ach *Iras*! ick benij, dat u grootmoedich hert
Bereyder tot de doodt, als't mijn gheuonden wert
Dan ick sal u ghemoet in my doen weder blijcken,
En u, door mijne doodt, in uwe doodt ghelijcken.

Drinct.

VERSCHONINGH.

Proculeius.
Helpt Goden! *Charmion*, is dit een fraeye daedt?

Char. stelt Cleop. de croon op het hooft al steruende, ende sterft.

Charmion.
Seer fraey en die met recht een Coninginn' toe staet,
Die van soo edel huys doorluchtich is ghesproten,
En min de droeue doodt, als't leuen heeft verdroten.

Proculeius.
Wat vremder ongheluck, helaes! is hier ghebeurt?
Voorseker sy is doodt, ach hemels droeuigh treurt!

Besiet Cleopatram.

Sou haer dees slanghe wel benomen hebben 'tleuen?
'T en can niet anders zijn, 'tis Conincklijck bedreuen.
Haer grootheydt van ghemoet is een cieraet der deught.
Mijn hert, al is't bedroeft, van dese daedt verheught.
Een recht grootmoedigh mensch staet vast in alle saecken,
Want al wat lijden baert, can hem gheen vreese maecken.
Hy kent sijn eyghen cracht, door deught verwint hy't al,
Ia seluer de *Fortuyn* met haer droef ongheual.
O groote Coninghinn'! ghy hebt ons wel bewesen,
Dat niemandt vast en staet, hoe hoogh hy zy gheresen:
Maer dat het al vergaet door lanckheydt van den tijdt,
Door dat den nijdt, en haet, de lieue rust benijdt.
Al wat ter wereldt is, dat sien wy soo verkeeren;
De landen blijuen wel: maer crijghen ander Heeren,
Soo ons hier heeft verthoont 't*AEgyptsche* Coninckrijck,
Dat *Caesar* ouerwindt, en voeght aen't *Roomsche* Rijck.

Choor Poësis, en Violier.

L*Ust van vvraeck, en cracht van't minnen,*
Dat den mensch berooft van sinnen,
Is hier op't Toneel ghespeelt,
En naer't leuen afghebeeldt.

Al dat nijdt in ons can vvercken,
Connen vvy in Caesar *mercken,*

Door den haet en onghenoegh,
Die hy tot Anthoni *droegh.*

Hoe de min met haere crachten,
Can beroeren ons' ghedachten,
Heeft Anthonius *bethoont,*
En hoe min haer dienaers loont.

VVanhoop 't meeste quaedt der quaeden,
Hebben vvy met haere daeden,
In dit droeuigh spel ghesien,
En vvat door haer can gheschien.

Om dees quaeden dan te schouvven,
VVilt dit in ghedachten houvven:
Vliedt den nijdt en dvvase min,
En stelt vvanhoop uyt den sin.

Caesar *doet nu naer betaemen,*
Vast begraeuen haer lichaemen:
Hy vervvint door dese daedt
Al 'tvermoeden van den haet.

Hy gheeft vrijdom alle steden,
Eer hy daerom vverdt ghebeden,
En maeckt veele volcken vry
Van haer jock en slauerny.

Gunstigh vvilt dees gift ontfanghen,
Niet voor bly, maer droeue sanghen,
Niet voor const, maer vvel voor dicht,
VVaer door dat men vreughdigh sticht.

'Tvreughdigh stichten vvordt ghepresen,
Soo vvy in Horati *lesen,*
Datmen vveerdigh die vereert,
Die 't profijt met vreughden leert.

VVilt met ons, uyt jonst versaemen,
Voeght de jonst, en const te saemen:
Die uyt jonst *met const* versaemt,
Hem voor Momo *niet en schaemt.*

Verthooninghen.

D'eerste, *Caesar doet de wonden van Cleopatra suyghen van eenighe Psyllis zijnde Affricanen.*
Tweede, *Caesar doet Anthonium en Cleopatram op de Heydensche wijse begrauen, doet Caesarion ende twee andere kinderen dooden.*
Derde, *Caesar triumpheert ouer AEgypten.*

Epilogvs.

EErbiedigh dancken wy u Edelheydt, mijn Heeren,
Danckbaerigh noemen wy u wel ghecomen hier,
Ootmoedigh dancken wy, dat ghy ons *Violier*
Met u Eerweerdigheydt belieft hebt te vereeren.

Den gheuer van den AL wil u naer wensch bewaeren,
Den schepper van den AL schep in u sijn verstandt,
Dat ghy 't ghemeyne best van dit ons Vaders-landt
Voorsichtelijck voorstaet, tot ons en 's landts welvaeren.

Vergheeft ons, bidden wy, soo ghy ons hebt sien faelen.
'Tis eyghen aen den mensch door't onuerstandt te dwaelen;
Waer dat-men niet en faelt, en is gheen rechte const.

Die doet al dat hy can, heeft hem naer recht ghequeten:
Die vlieght als *Daedalus*, en thoont hem noyt vermeten.
Ontfanght dit dan van haer, die zijn *versaemt uyt jonst.*

Anag. DIENT VWEN AL.

Errata.

Pag. 4. *vers* 9. *staet, sterffelijck mensch, leest, sterff'lijck mensch.*
Ibidem vers 8. *staet Venus in de schijn, leest, Venus in den schijn.*
Pag. 9. *vers* 20. *staet, dat sy met Caesar leeft, leest, dat hy met Caesar leeft.*
Pag. 10. *vers* 20. *staet, meer eracht, leest, meer cracht.*
Pag. 12. *vers* 6. *staet, door u gheboort', leest, door gheboort'.*
Pag. 15. *vers.* 1. *staet, den Prins om sijn deught, leest, den Prins om sijne deught.*
Pag. 18. *vers* 24. *staet, dat u in, leest, dat in u.*
Pag. 21. *vers* 13. *staet, gbenesen, leest, ghenesen.*
Pag. 23. *vers* 13 *staet, ô Caramyntus soet, leest, ô Caramyntus saet.*
Pag. 26. *vers* 20. *staet, ick heb naer, leest, ick heb met.*
Pag. 30. *vers* 8. *staet, den seluen vvindt brack ooch, leest, den seluen vvindt brack oock.*
Pag. 31. *vers* 8. *staet, vvaer door hy sijn macht, leest, vvaer door hy sijne macht.*
Pag. 37. *vers* 10. *staet, en vvordt ghy, leest, en vvaert ghy.*
Pag. 46. *vers* 2. *staet, van sijn gramschap sy, leest, van sijne gramschap sy.*
Pag. 46. *vers* 8. *staet, vurnielen, leest, vernielen.*
Pag. 53. *vers* 27. *staet, den strael. leest, de strael.*
Pag. 71. *vers* 1. *staet, tot in de Runbaen, leest, tot in de Runbaen toe.*
Pag. 84. *vers* 4. *staet, baert im my, leest, baert in my.*